

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Dětská práce v České republice

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc., Dr.h.c.

Autor:

Lucie Honysová

7. 5. 2010

Child labour in the Czech Republic

For my bachelor thesis I chose a topic of Child labour in the Czech Republic. This topic seems to be suitable in regard of societal efforts to protect children's rights.

I set two aims for my work. The first goal was to find out a legislation concerning the child labour in the Czech Republic and the other one was to obtain information on an awareness related to the child labour in the Czech Republic at workers employed with a firm in an industrial branch, an art agency and a sports club. The first hypothesis was based on the reality, that the workers of the firm in the industrial branch, the art agency and the sports club are not sufficiently informed about the child labour in the Czech Republic and the other emphasized less information about the child labour at workers of the firm in the industrial branch than at workers of the art agency.

I collected results by a method of a quantitative research through a technique of an anonymous questionnaire at workers of the firm called JUTA, a.s. in Višňová, the South Bohemian theatre in České Budějovice and the Hockey club Bílí Tygři Liberec, s.r.o. (White Tigers of Liberec) and by semi-controlled interviews with representatives of those organizations.

The analyzed results recorded in charts show that an awareness of workers on the child labour is insufficient, thus the first hypothesis is confirmed. A comparison of records between organizations shows that the awareness of their employees is on the similar level, which refers on a refutation of the second hypothesis.

Following the results and discussions I would propose a more extensive research at more organizations which cooperate with children within the scope of their artistic, cultural, sports or advertising activities permitted by the Employment Act. At the same time I point out a possibility to increase the awareness of people about the child labour by creating short documentary films which could be screened in cinemas for example before the beginning of the main movie or in the TV broadcast.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 7. 5. 2010

Lucie Honysová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu prof. MUDr. Miloši Velemínskému, CSc., Dr.h.c. za projevenou důvěru a poskytnutí cenných rad a připomínek při zpracování této práce. Rovněž bych chtěla vyjádřit poděkování své rodině a partnerovi za podporu při studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 SOUČASNÝ STAV.....	8
1.1 Vymezení základních pojmů.....	8
1.1.1 Definice dítěte	8
1.1.2 Definice dětské práce	8
1.2 Vývoj postavení dítěte v naší společnosti vzhledem k dětské práci	9
1.3 Formy dětské práce	10
1.3.1 Umělecká a kulturní činnost dítěte	10
1.3.2 Reklamní činnost dítěte	11
1.3.3 Sportovní činnost dítěte	13
1.3.4 Dětská práce v průmyslovém odvětví	15
1.3.5 Komerční sexuální zneužívání dětí	15
1.3.5.1 Obchodování s dětmi	15
1.3.5.2 Dětská prostituce.....	16
1.3.5.3 Dětská pornografie.....	18
1.4 Důsledky práce v dětském věku na vývoj dítěte.....	19
1.5 Ochrana dětí před zneužíváním dětské práce.....	20
1.5.1 Legislativní normy platné v České republice	20
1.5.1.1 Ústavní normy.....	20
1.5.1.2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí	20
1.5.1.3 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti	21
1.5.1.4 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.....	22
1.5.1.5 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	23
1.5.2 Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018....	24
1.5.3 Mezinárodní standardy ochrany dětí před dětskou prací.....	25
1.5.3.1 Úmluva o právech dítěte	25
1.5.3.2 Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání	26

1.5.3.3 Úmluva o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce.....	27
1.5.3.4 UNICEF	28
1.6 Působení neziskových organizací a projektů v boji proti dětské práci	28
1.6.1 Neziskové organizace	28
1.6.1.1 La Strada	29
1.6.2 Kampaň Stop dětské práci	30
2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY	31
2.1 Cíle práce	31
2.2 Hypotézy	31
3 METODIKA.....	32
3.1 Použité metody.....	32
3.2 Charakteristika zkoumaného souboru	32
4 VÝSLEDKY	34
4.1 Celkové výsledky dotazníkového šetření.....	34
4.2 Jednotlivé výsledky dotazníkového šetření.....	48
4.3 Výsledky rozhovorů	62
4.3.1 Základní otázky	63
4.3.2 Doplnující otázky	67
5 DISKUZE	71
6 ZÁVĚR	77
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	78
8 KLÍČOVÁ SLOVA	82
9 PŘÍLOHY.....	83

ÚVOD

V minulosti bývaly děti občas využívány jako levná pracovní síla, kterou bylo možné uplatnit v jakémkoliv oboru lidské činnosti. Děti pracovaly v továrnách, v zemědělství, staraly se o domácnost. Přesto, že dnešní společnost je velkou měrou zaměřena na dítě a jsou viditelné celospolečenské snahy o co největší ochranu dětí a jejich práv, je problematika dětské práce stále aktuální. V dnešní době je ovšem velmi rozšířené emocionální působení přes obrázky pracujících dětí, většinou tmavé barvy pleti, v zemích Afriky, Asie nebo Latinské Ameriky, což jsou oblasti patřící do předních kategorií výskytu dětské práce. Pokud se tedy hovoří o zneužívání dětí dětskou prací, nejčastěji je odkazováno právě na tyto oblasti, čemuž napomáhají i organizace, které propagují pomoc právě těmto dětem. Tak se může snadno stát, že se přes snahu pomoci dětem na druhém konci světa zapomíná na děti, které se nacházejí v podobné situaci u nás.

Zaměřila jsem se tedy na zjištění informovanosti o dětské práci v České republice u zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví, sportovního klubu a umělecké agentury, zároveň pokládám za důležité zjistit i jejich názory na tuto problematiku. Současně bych si chtěla díky rozhovorům se zástupci jednotlivých organizací utvořit představu, jakým způsobem s dětmi spolupracují. V platném právním řádu České republiky, který je v souladu s mezinárodními standardy, je stanoven nejnižší věk pro vstup do zaměstnání na dobu ukončení povinné školní docházky, a to za splnění podmínky patnácti let věku. Děti však mají povoleno vykonávat uměleckou, kulturní, sportovní a reklamní činnost i před touto věkovou hranicí. Z důvodu zákazu dětské práce zákon termín „práce“ neuvádí, ale využívá pojmu „činnost dítěte“.

Ve své bakalářské práci jsem se také zaměřila na zjištění platných právních norem, které mají vztah k problematice dětské práce v České republice.

Pokud budeme chtít jakoukoliv zemi považovat za civilizovanou, měli bychom se nejprve zaměřit na to, jaký vztah zaujímá k dětem. Proto mi přijde téma dětské práce v České republice jako velice aktuální a z pohledu moderní vyspělé společnosti by nemělo být přehlíženo.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Vymezení základních pojmů

1.1.1 Definice dítěte

Úmluva o právech dítěte v článku 1 definuje dítě takto: „*Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“ (24)

1.1.2 Definice dětské práce

Za dětskou práci jsou považovány všechny formy práce, které jsou vykonávány dětmi mladšími 18 let, a které jsou pro jejich psychické zdraví a tělesný vývoj škodlivé, brání jim ve vzdělávání a mohou ohrozit duchovní, sociální nebo morální rozvoj dítěte. (3, 24)

Úmluva č. 182 Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce definuje nejhorší formy dětské práce v článku 3. Jsou to:

- a) „*Všechny formy otroctví a praktik podobných otroctví, jako je prodej a obchodování s dětmi, poddanství pro dluhy a nevolnictví a nucená nebo povinná práce, včetně nuceného a povinného najímání dětí do ozbrojených konfliktů;*
- b) *Užívání, získávání nebo nabízení dětí k prostituci, k výrobě pornografie nebo pro pornografická představení;*
- c) *Užívání, získávání nebo nabízení dětí k nezákonným činnostem, zejména k výrobě nebo obchodování s drogami;*
- d) *Práce, která svou povahou nebo okolnostmi, za kterých je vykonávána, je schopna poškodit zdraví, ohrozit bezpečnost nebo morálku dětí.*“ (27)

V případě dětské práce nehraje roli skutečnost, zda dítě samotné za tuto práci dostává mzdu. (3)

1.2 Vývoj postavení dítěte v naší společnosti vzhledem k dětské práci

Ve všech větších společnostech našeho světa dnes ve větší či menší míře platí, že dnešní společnost je pedocentrická, tj. na dítě zaměřená, dítě chránící, děti vysoce hodnotící. Představa dětí, které trpí válkami, revolucemi a jinými katastrofami čím dál více doléhá na lidské svědomí. **(8)**

Osmnácté století přináší pod vlivem J. J. Rousseaua, Pestalozziho a dalších velké poselství o dětech, jejich potřebách, o nešťastném dětství dětí, které vlivem mnoha válek přišly o rodiče a je jasné, že jejich utrpení nelze přehlížet, a proto osvícenci např. u rakouského dvora usilují o tvorbu různých soustav, sociální a zdravotní péče. **(8)**

Vedle válečného a jiného utrpení dětí se pro společnost stává největší hrozbou dětská práce. Ke zneužívání dětí k dětské práci dochází na našem území i v celé západní Evropě s rozvojem industriální společnosti. Děti jsou v tomto období využívány jako levná pracovní síla k manuální práci v továrnách. Reakcí na tento hromadný jev bylo vydání zákonů omezujících dětskou práci v podzemí, práci přesahující určité časové limity během dne a též práci dětí do určitého věku dítěte. Koncem 19. století byla výtěžná práce dětí do 15 let zakázána úplně. **(8, 30)**

Devatenácté století se kromě tohoto cíle zasloužilo o poznání dětských potřeb, které byly definovány jako požadavky a následně vyjádřeny jako práva dítěte. Současně byla zdůrazněna nutnost náležitě zajistit a naplnit zdraví a dobrý vývoj každému dítěti. **(8)**

Celé dvacáté století je vlastně bojem o úplné uznávání právní subjektivity dítěte a dosažení pro ně všech práv, která vyplývají ze Všeobecné deklarace lidských práv. V ní je zakotvena i povinnost zajistit uspokojivou péči o jeho zdraví, vzdělání a ochranu před zneužíváním v jakékoliv podobě. **(8)**

1.3 Formy dětské práce

Přesto, že práce dětí do osmnácti let povolena není, autor Lubomír Kukla (2007, s. 37) poukazuje na následující skutečnost: „*Vidíme, jak řada dětí pomáhá i ve všedních dnech rodičům s prodejem zboží na stáncích, svým způsobem je otázkou, zda např. herecké role ve filmu, na divadle, při koncertování apod. jsou dětskou prací, stejně jako modeling aj.*“ (16)

Jediné možné oblasti, kde děti mohou působit, upravuje zákon o zaměstnanosti. Zákon však nepracuje s pojmem „práce“, protože ta je dětem zakázaná a nejedná se tím pádem o pracovně právní vztahy, ale využívá pojmu „činnost dítěte“, pod kterým je zahrnut výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti. Tuto činnost děti mohou, za podmínek stanovených v tomto zákoně, vykonávat. (49)

1.3.1 Umělecká a kulturní činnost dítěte

Činností uměleckou a kulturní se rozumí vytváření autorských děl a provádění uměleckých výkonů (podle autorského zákona) nebo provádění úkonů především v oblasti hudební, pěvecké nebo taneční. (49)

Jednou z těchto činností je herectví. Herectví je umělecká tvůrčí činnost a podílí se obzvlášť důležitým způsobem na tvorbě divadelních představení, na vzniku fonografických i kinematografických děl. Pod tímto označením lze spatřovat i výkon tanečníků, zpěváků nebo moderátorů. Herec v představení ztvárňuje určitou roli na základě požadavků režiséra, přičemž se vychází z psychofyzického potenciálu herce. (20)

Mnohdy je potřeba obsadit dětské role, v tom případě se stává hercem dítě. Děti mohou vystupovat ve speciální formě divadla, a tou je divadlo hrané dětmi, nebo mohou být najímány do klasického divadelního představení do dětských rolí mezi dospělé herce. Divadlo hrané dětmi patří v amatérské sféře do funkční oblasti divadla pro děti, ve sféře profesionální je tomu právě naopak. Pokud děti vystupují profesionálně, jsou hry divadla hraného dětmi určeny převážně dospělému publiku. V tomto divadle je

kladen důraz na rozvoj osobnosti, cvičení paměti i mluvních dovedností, cvičení společenské etiky, rozvoj v oblasti gestiky a mimiky apod. Když je potřeba obsadit dětskou roli např. v divadle nebo ve filmu, spolupracují tvůrci i se Základními uměleckými školami, kde děti již mají zkušenosti s hraním před publikem, chodí do pěveckých sborů apod. **(20)**

Do světa uměleckého průmyslu se mohou děti dostat také prostřednictvím modelingových, hereckých nebo castingových agentur. Tyto agentury poté na svých internetových stránkách děti nabízejí potencionálním klientům. Stačí, aby rodiče děti přihlásili a poslali jejich fotografie či videonahrávky. Další způsob, který umožňuje dětem prosadit se v profesionálním uměleckém světě, je navštěvování hereckých škol. V hereckých školách se děti učí herecké průpravě, rozvíjí svůj talent i osobnost. Mnohdy tyto herecké školy spolupracují s profesionálními divadelními soubory, televizními stanicemi, rádií nebo pěveckými agenturami. Rodiče samozřejmě mohou své děti přihlásit na konkurz i bez předchozí registrace u jakékoliv agentury. **(39)**

Dětsí herci se svojí profesionální kariérou začínají mnohdy již v předškolním věku a věnují jí celé dětství. Točí jeden film za druhým a škola se pro ně stává až druhořadým zájmem, protože když je potřeba věnovat se natáčení a zkoušení, musí být děti před kamerou. Děti k výkonu této činnosti potřebují lékařský posudek, povolení od rodičů a v neposlední řadě i souhlas ředitele školy, který je uvolňuje ze školního vyučování. Další podmínky pro provozovatele jsou uvedeny v zákoně o zaměstnanosti. **(25, 49)**

1.3.2 Reklamní činnost dítěte

Reklamou se rozumí přesvědčovací proces prováděný za úhradu buď podnikatelským subjektem, nebo jiným subjektem, který působí v jeho zájmu. Cílem tohoto procesu je informování spotřebitelů o zboží a službách, činnostech a projektech, a to i charitativní povahy. Tato činnost je uskutečňována přes komunikační média, kterými jsou např. periodický tisk, neperiodické publikace, rozhlasové a televizní vysílání, plakáty, letáky, počítačové sítě nebo audiovizuální produkce. **(38, 45)**

Reklama využívá racionálních argumentů k přesvědčování potenciálních konzumentů, ale velice důležité je i emocionální působení reklamy. Proto se v reklamách tak často vyskytují děti. Děti dokáží navodit atmosféru důvěry, radosti a spokojeného rodinného života. Účinkování v reklamě však může dětem prospět pouze za předpokladu, že ho berou jako hru. **(29, 32)**

Dětské role se většinou obsazují po předchozím konkurzu, na který je přivedou jejich rodiče. Někdy se rodiče také obrátí na specializované castingové nebo modelingové agentury, nechají si udělat fotografie a poté dítě nabízejí potenciálním zájemcům. Před účinkováním v reklamě si musí rodiče vyžádat na úřadu práce v místě bydliště pracovní povolení. Honoráře za dětské role jsou nižší, než je tomu u dospělých propagátorů, přesto se výdělky za vystupování v hraných reklamách pohybují v řádech desítek tisíc korun. Agentura si za zprostředkování zakázky bere poplatek většinou kolem dvaceti procent. **(29, 32)**

Děti se nemusí vyskytovat pouze v hraných nebo tištěných reklamách, agentury je mnohdy nabízejí i pro vystupování na molech (modeling) nebo na namlouvání učebnic. **(32)**

Zda se považuje takovéto působení dětí za práci nebo za zábavu záleží především na rodičích. Pravdou je, že dítě mnohdy ani netuší, k čemu se propůjčuje a psychologové se shodují v tom, že umanutí a na kariéru svých dětí zaměření rodiče dětem ubližují. **(29, 32)**

Momentální trendy hovoří o tom, že ustává poptávka po klasicky krásných dětech a „nedostatkovým zbožím“ jsou děti obézní a chlapci ve věku 10 – 13 let. **(32)**

Český právní řád se zabývá účinkem reklamy na dítě v zákoně o regulaci reklamy a v zákoně o rozhlasovém a televizním vysílání. Reklama nesmí znamenat jakékoliv ohrožení zdraví, psychického nebo morálního vývoje dětí. Zároveň není povoleno ukazovat děti nevhodným způsobem v nebezpečných situacích a jakýmkoliv způsobem zneužívat jejich důvěru. V reklamě na tabákové výrobky a alkohol se navíc nesmí dětský propagátor vyskytnout, ani na něj nesmí být reklama zaměřena. **(38, 43)**

Kromě zákona o regulaci reklamy (z. č. 40/1995 Sb.), zákona o rozhlasovém a televizním vysílání (z. č. 231/2001 Sb.) a zákona o zaměstnanosti (z. č. 435/2004 Sb.),

hrají svou roli ve vztahu dítěte a reklamy i další prameny práva. Občanský zákoník (z. č. 40/1964 Sb.) platí jako obecný právní předpis a uvádí, že děti mohou samostatně jednat pouze v případě, že jsou na dané jednání dostatečně rozumově nebo volně vyspělé a jednání odpovídá jejich věku. V ostatních případech za ně musí jednat jejich zákonný zástupce. Vzhledem k osobnostním a autorským právům uvádí autorský zákon (z. č. 121/2000 Sb.) potřebu souhlasu jejich či jejich zákonných zástupců s užitím podobizny, hlasu nebo jiných osobnostních atributů a uměleckých či autorských výkonů. **(12)**

Vedle platného právního řádu působí i na poli reklamy pro děti, nebo v níž děti vystupují, další omezení reklamy. Pro Českou republiku vydala Rada pro reklamu Kodex reklamy. Dětem je v něm věnována celá druhá kapitola, která uvádí pravidla, jak zobrazovat či nezobrazovat děti v souvislosti s léčivými nebo dezinfekčními prostředky, zakazuje nabádat děti, aby hovořily s cizími lidmi, apod. Zvláštní důraz klade na bezpečnost všech scén, v nichž děti vystupují. **(12)**

1.3.3 Sportovní činnost dítěte

Za sportovní činnost jsou považovány sportovní výkony prováděné na veřejnosti. Tato činnost může být realizována ve všech sportovních odvětvích, od plavání, atletiky, přes krasobruslení, až po kolektivní hry, kterými jsou např. fotbal, hokej, házená apod. Rovněž tato činnost prolíná i velkým obdobím v dětském věku, kdy děti se sportovní přípravou začínají v období nástupu do školy (u některých sportů ještě dříve) a mnohdy v ní pokračují až do období dospělosti. **(22, 49)**

Sportovní příprava dětí se v mnohém liší od tréninku dospělých osob. Trenér musí v první řadě respektovat věkové záležitosti vývoje organismu dítěte, dbát na všestrannost tréninku a zachovávat perspektivnost přípravy. Zároveň musí zajistit takovou kvalitu tréninku, aby v co nejvyšší míře omezoval možná rizika sportování a neohrozil své svěřence. Pokud je to možné, doporučuje se využívat herní princip při práci s dětmi. Děti poté trénink baví, jsou schopny činnost vykonávat dlouho a neberou ji jen jako strohou povinnost. Pokud se děti věnují sportu nejen rekreačně, ale závodně a

později i vrcholově, zabírá jim tato činnost velkou část jejich volného času (s ohledem na typ sportu, který dítě vykonává). Čas strávený na sportovišti se pohybuje od počátečních dvou až čtyř hodin týdně, kdy v takovémto časovém rozpětí trénují malé děti od šesti do sedmi let, až po trénink mládeže v juniorských kategoriích, kterým trénink zabírá již dvanáct až dvacet hodin v týdnu. Podle sportů, které dítě vykonává, se dále musí započítávat také čas, který dítě stráví na soutěžích nebo zápasech. **(6, 22)**

Sportovní činnost dítěte vrcholí v tzv. závodním období, což je část tréninkového cyklu, ve kterém se soustřeďují soutěže. Je to období, kde se hodnotí předchozí příprava, a které má být zdrojem další motivace dítěte k činnosti. Řadí se mezi náročné situace, jelikož soutěži může být připisován důležitý význam, jsou zde přítomní diváci apod. Hlavně pro sporty s pravidelnými a častými starty na soutěžích (např. sportovní hry) mohou být tyto starty velkou zátěží (převážně u vrcholových dětských sportovců). Pro sportovní činnosti dítěte musí být soutěže vhodně zvolené a jejich cílem nemá být výhra samotná. Soutěže mají mít motivační či kontrolní funkci. Soutěže dětí a mládeže mohou být rovněž zaměřeny na perspektivní přípravu mladších kategorií pro vrcholový sport. Důležité je při práci s dětmi také brát ohled na jejich režim školního roku, zvýšené školní nároky nebo prázdniny. **(5)**

Do klasického olympijského chápání sportu začínají pronikat vlivy tržní ekonomiky. Často tato komercializace proniká do samotné podstaty sportu a ovlivňuje jeho poslání. Tento problém je v obecné rovině těžko zvládnutelný, měl by být proto řešen diferenciací profesionálního a výkonnostního sportu a zvláštním způsobem i ve sportu dětí a mládeže. Zatímco profesionální sport je založen na principech podnikání a u vrcholového sportu je ekonomická stimulace sportovce ještě přijatelná, u výkonnostního sportu dětí a mládeže by ekonomická podpora měla zásadně směřovat do vytváření lepších podmínek pro přípravu. Sport u dětí by neměl ztratit svůj pedagogický charakter, měl by je rozvíjet a obohacovat, naopak by neměl být provozován jen z ekonomického zájmu. **(6)**

1.3.4 Dětská práce v průmyslovém odvětví

Děti jsou na světě vykořisťovány dětskou prací z převážné většiny případů v zemědělství. Nezanedbatelná část dětí ale pracuje i v podnicích, které se zaměřují na export. Děti zde šijí boty, oblečení, kopací míče, navlékají korálky, tkají koberce apod. Přestože Československo patřilo k zakládajícím členům Mezinárodní organizace práce, která mnohými prostředky bojuje proti dětské práci už od svých počátků, týká se problém dětské práce v průmyslovém odvětví i nás, ačkoliv je dětská práce v průmyslu v České republice zakázána. Český zákazník si totiž v supermarketu nebo na tržišti kupuje běžně výrobky, které prošly rukama některému z miliónu pracujících dětí v tomto odvětví. **(33)**

1.3.5 Komerční sexuální zneužívání dětí

Komerční sexuální zneužívání dětí se označuje v anglosaské literatuře jako Commercial Sexual Exploitation of Children (CSEC). Tento fenomén představuje formu sexuálního zneužívání dětí a obecně se definuje jako každé užití dítěte k sexuálnímu účelu za peníze nebo odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem, dítětem a agentem či jinými osobami. Odborníci tuto problematiku rozdělují na tři formy CSEC – dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi, který se dále rozděluje na obchod s dětmi pro sexuální průmysl a obchod s dětmi za jinými účely (např. za účelem adopce, dětské práce, na prodej orgánů atd.). **(19, 37)**

1.3.5.1 Obchodování s dětmi

Pojem obchodování s dětmi popisuje jakékoli jednání (nebo pokusy o něj), které zahrnuje nábor, přepravu, koupi, prodej, poskytnutí ubytování nebo převzetí dítěte. Toto jednání probíhá mezi jednou osobou nebo skupinou osob a jinou osobou nebo skupinou osob, přičemž k němu dochází za finanční nebo jinou odměnu. **(17, 41)**

Lze vysledovat, že v posledních letech dochází k nárůstu případů protiprávního přemísťování dětí a platí přitom, že přemísťování dětí funguje jak ze zahraničí do České republiky, tak i naopak. Při výskytu únosů dětí v České republice se až v 98 % případů jedná o spor mezi rozvedenými nebo rozvádějícími se rodiči, hovoří se tak o rodičovských únosech. Mezi další příčiny únosů dětí patří mezinárodní nezákonná adopce a obchod s dětmi za účelem obchodu s jejich orgány a využitím pro transplantace. Tyto formy patří mezi obchod s dětmi bez sexuálního kontextu. Do stejné kategorie rovněž patří pracovní vykořisťování dětí do zahraničí na těžké práce, prodej dětí do armády, kde jsou děti zneužívány v ozbrojených konfliktech, nebo např. žebrání dětí na ulici. **(18, 19, 26)**

Do problematiky obchodování s dětmi pro sexuální průmysl pak patří prodej dětí za účelem dětské prostituce nebo produkce pornografických materiálů. **(19)**

Obecně se uvádí, že obchodování s lidmi se stává fenoménem rozšiřovaným po celé Evropě, a to od devadesátých let 20. století. Oběti pocházejí hlavně ze severních a západních Čech (zvláště příhraniční oblasti) a ze severní a jižní Moravy, což jsou oblasti, kde je největší nabídka forem prostituce (silnice E₅₅), nebo z oblastí zasažených největší nezaměstnaností. Do obchodů v těchto oblastech jsou zapleteny nezletilé dívky. Jde o dívky psychicky nezralé, sociálně naivní nebo i ty, které se dostaly do tíživé životní situace. Rovněž jsou ohroženy děti ulice, děti žijící bez rodičů, bez rodiny. **(7, 19)**

Přesná situace obchodování s dětmi ale není známá pro nadstandardní snahu o utajení informací. **(36)**

1.3.5.2 Dětská prostituce

Pojem dětská prostituce zahrnuje jakékoliv využívání dětí při sexuálních aktivitách za úplaty nebo za jakoukoli jinou protihodnotu. **(7)**

Dětská prostituce se rozvíjí se vzrůstajícím nárůstem prostituce obecně. Může navazovat i na jiné protiprávní činnosti, jako je např. únos dítěte do zahraničí, sexuální turistika, ubližování dítěti, omezování jeho svobody, týrání a další. V posledních letech

narůstá její výskyt i v České republice, a často je její výskyt ve spojení s jinými negativními jevy (HIV/AIDS, drogy). Prostituce v České republice se snadno rozvíjí, protože je laciná, a co se týče přenosných pohlavních onemocnění relativně bezpečná a tresty za ni jsou nízké. Ve své podstatě se rozděluje do pěti základních kategorií podle místa působení a úrovně poskytovaných služeb na prostituci privátní, hotelovou, bytovou, barovou a prostituci pouliční. **(36, 41)**

V České republice jsou nejčastějšími oběťmi komerčního sexuálního zneužívání jedinci na útěku z dětských domovů nebo výchovných ústavů, děti bez dokončené povinné školní docházky, děti vystavené konfliktům v rodině, děti z neúplných rodin, děti se zážitky sexuálního násilí či zneužívání v rodině. **(19)**

V prostředí kolem prostituce panuje mylná domněnka, že u dětí existuje nižší riziko nakažení virem HIV, proto si sexuální podnikatelé stále častěji děti vybírají pro své sexuální uspokojení. Ve skutečnosti jsou ale děti k infekci HIV mnohem náchylnější, protože jsou pro sexuální styk fyzicky nezralé. **(7)**

Jak ve své publikaci uvádí Milfait (2008, s. 45), formy dětské prostituce se vzájemně prolínají, přesto je lze rozlišit např. podle následujících kritérií:

1. *„Čistá forma (prostituce sama o sobě) nebo prostituce svázaná s dalšími aktivitami sexuálního byznysu (součást pornografického průmyslu nebo součást obchodování s lidmi);*
2. *Dobrovolnost, nebo přinucení (přinucení blízkou osobou, přinucení cizí osobou a „dobrovolná“ prostituce pro vlastní obživu na ulici, pro obživu rodiny, pro peníze a pro zábavu);*
3. *Účel, který dospělý obchodník sleduje a v jehož rámci se dále rozlišují tři varianty prostituce:*
 - A. *Organizovaná – na její organizaci, na vytipování a získávání dětí se podílí více než jedna dospělá osoba;*
 - B. *Rituální – spojená s rituálními praktikami v rámci sekt nebo s oslavou;*
 - C. *Institucionální – třetí variantu představují případy, ve kterých dospělí, jako jsou vedoucí kroužků, táborů, oddílů, členové církevních institucí, využívají k páčání trestné činnosti své institucionální začlenění.“ **(19)***

Dětská prostituce v České republice se soustřeďuje především do velkých měst (Praha, Brno) a příhraničních oblastí se Spolkovou republikou Německo, s Rakouskem a v ojedinělých případech i s Polskem (Český Těšín, Náchod). **(9)**

V Česku se na vzestupu počtu dospělých i dětských osob provozujících prostituci podílí i faktory, jako je rozvoj turistického ruchu a s ním spojeného sexturismu (příhraniční oblast s Německem) a také skutečnost, že prostituce se stala pro mnoho lidí byznysem. Nabízí se jako nejrychlejší a nesnadnější způsob zbohatnutí. **(36)**

1.3.5.3 Dětská pornografie

Pojmem dětská pornografie se rozumí jakékoli spodobnění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto spodobení provedeno jakýmkoli způsobem, a rovněž tak jakékoli spodobení sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům. Dětskou pornografií se rozumí i výroba zvukového materiálu, kdy je prostředkem uspokojení uživatele dětský hlas, skutečný či simulovaný. Jak obrazová, tak i zvuková pornografie zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. **(9, 41)**

Rychlost technologického pokroku otevřela nové možnosti výrobcům, distributorům i uživatelům dětské pornografie. Před méně než patnácti lety používala ještě většina výrobců pornografie fotografie a filmy, které se vyvolávaly a pořizovaly v laboratořích, a na něž se dalo snadněji upozornit správní úřady. S nástupem videa odpadla nutnost nechávat si filmy vyvolávat, a tím pádem tento zdroj informací vyhasl. Další revoluci v přenosu a distribuci pornografie znamenal v 90. letech počítač (internet), který ještě přidává na nebezpečnosti dětské pornografie. Odhalení je znemožněno tím, že elektronický přenos pomáhá maskovat identitu odesílatele a chrání tak jeho anonymitu, a pornografie je z velké části prezentována na internetových stránkách, ke kterým má přístup stále více uživatelů. **(9, 13)**

Výrobci a distributoři většinou pocházejí z řad pedofilů a mají velmi blízko ke kontaktnímu sexuálnímu zneužívání. Mnoho z nich se považuje za sběratele. Veškerý pořízený materiál pak využívají k vydírání, zastrasování, vlastnímu uspokojování

sexuální touhy nebo i jako přesvědčovací materiál k rozptýlení obav potenciálních obětí. **(13)**

Pornografie vede k porušení práv dítěte a má závažné důsledky jak v rovině fyzické a emocionální, tak i v rovině sociální. Pornografie tedy představuje nejen poškození dětí v jejich současném stavu a vývoji, ale stává se nebezpečnou i pro jejich budoucí život. Pornografie používá obrázky chlapců i dívek jakéhokoliv věku. **(9, 41)**

1.4 Důsledky práce v dětském věku na vývoj dítěte

Práce v první řadě negativně ovlivňuje zdraví dítěte, jeho fyzický, psychický, morální i sociální vývoj a brání mu dosáhnout kvalitního vzdělání. Pokud dítě nemá kvalitní vzdělání, velmi se omezují i jeho další možnosti v budoucím životě. **(42)**

Dětství představuje ve vývoji jedince důležitou etapu. Učí se pomocí her a nápodoby komunikovat se svým prostředím, spolupracovat s ním, a tím se postupně připravuje na osvojení si životních rolí. Bezpečné prostředí je nezastupitelným faktem v bezstarostném prožití této etapy. Pokud je dítě nuceno pracovat, dojde vlastně k „přeskočení“ dětství, což může vést především k negativnímu přístupu k životu a ovlivnění jeho sebepojetí. Náročnost práce také mnohdy neodpovídá fyzickým možnostem dítěte a může negativně ovlivnit jeho růst i celkový vývoj organismu. Dětem při vykonávání práce hrozí navíc vážné úrazy, které se pro ně mohou stát doživotním handicapem, a které jsou zapříčiněny nevhodnými podmínkami a nezajištěním bezpečnosti práce z hlediska zaměstnavatele. Práce může také působit jako traumatický zážitek, proti němuž nemá dítě ještě vytvořeny obranné psychické mechanismy, a může tak nést následky z tohoto „zážitku“ celý zbytek života. **(40, 42)**

1.5 Ochrana dětí před zneužíváním dětské práce

1.5.1 Legislativní normy platné v České republice

1.5.1.1 Ústavní normy

Povinnost státu chránit děti před jakýmkoliv násilím ohrožujícím jeho zdravý vývoj vyplývá pro Českou republiku z řady norem ústavního charakteru. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod upravuje základní lidská práva a je rovnocenná ústavním zákonům. Základní lidská práva, která mají vztah k problematice ohrožených dětí, jsou uvedena převážně v hlavě druhé v prvním oddílu, upravujícím základní lidská práva a hlavě čtvrté, pojednávající o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Z výčtu základních lidských práv lze zmínit způsobilost každého mít právo na život, právo na nedotknutelnost osoby, právo nebýt podroben mučení ani krutému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu, právo nebýt podroben nuceným pracím nebo službám, právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a právo na ochranu jména. **(30, 31, 44)**

Hlava IV. Listiny základních práv a svobod upravuje hospodářská, sociální a kulturní práva, kde je ve vztahu k ochraně ohroženým dětem nejdůležitější článek č. 32, který zdůrazňuje potřebu poskytnout zvláštní ochranu dětem a mladistvým a věnuje se ochraně rodiny a rodičovství. **(30)**

1.5.1.2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Sociálně právní ochrana dítěte zahrnuje především ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. **(48)**

Zákon rozlišuje poskytování sociálně právní ochrany v plném rozsahu, na nějž mají nárok děti, které jsou k území České republiky trvale a pevněji vázány (nejčastěji státním občanstvím), a poskytování sociálně právní ochrany v nejnútnejším rozsahu. Tato omezená ochrana se poskytuje dětem, pokud se ocitly na území České republiky bez jakékoliv péče, nebo jsou-li jejich životy nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo

narušeny. Rovněž je v zákoně vymezen okruh dětí, na které se sociálně právní ochrana zaměřuje. Jsou uvedeny situace od úmrtí rodičů, přes záškoláctví a požívání návykových látek. S ohledem na dětskou práci se sociálně právní ochrana dětí vztahuje i na děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující jejich život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo jmění, nebo u nichž je podezření na spáchání takového trestného činu. Rovněž musí být zachována podmínka takové doby trvání nebo intenzity, aby trestný čin spáchaný na dětech nepříznivě ovlivňoval vývoj dětí, nebo byl příčinou k jeho nepříznivému vývoji. **(31, 48)**

1.5.1.3 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Část šestá tohoto zákona se zaměřuje na výkon umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte. **(49)**

Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí fyzická osoba mladší 15 let, nebo starší 15 let, pokud nemá ukončenu povinnou školní docházku. Dítě může vykonávat pouze uměleckou a kulturní činnost (vytváření autorských děl nebo provádění uměleckých úkonů a úkonů zejména v oblasti hudební, pěvecké či taneční), sportovní činnost (provádění sportovní výkonů na veřejnosti) či reklamní činnost (provádění úkonů v reklamě a propagaci výrobků, služeb či jiných objektů a předmětů a činnost v modelingu). Dítě může tuto činnost vykonávat pouze za předpokladu, že je pro něj bezpečná, přiměřená jeho věku a nebrání jeho vzdělávání. Přičemž se za uměleckou, kulturní, sportovní a reklamní činnost (dále jen „činnost dítěte“) nepovažuje zájmová činnost v různých souborech, vystupování na akcích pořádaných školou nebo činnost konaná v rámci mimoškolní výchovy a při ostatních nekomerčních zájmových aktivitách. **(49)**

Provozovatel musí zajistit soustavný dohled a vhodné podmínky s ohledem na činnost, kterou bude dítě vykonávat. **(49)**

Žádost o povolení činnosti dítěte se podává na úřad práce, který o takovémto povolení rozhoduje. Dítě, pokud je dostatečně věkově i rozumově vyspělé, musí dát písemný souhlas s tím, že bude činnost vykonávat. Povolení činnosti se vydává nejdéle

na dobu 12 měsíců. Rovněž zákon upravuje i dobu, po kterou je dítěti dovoleno činnost vykonávat. Toto omezení se rozlišuje podle věku dítěte, a to na 2 hodiny denně (maximálně 10 hodin týdně) u dětí předškolního věku. U dětí školního věku se ještě doba výkonu činnosti upravuje na období školních dní a prázdnin. Děti mají povoleno vykonávat 2 hodiny ve vyučovací den a 12 hodin týdně, přičemž denní doba výkonu činnosti nesmí přesáhnout 7 hodin. V období školních prázdnin je to 7 hodin denně (maximálně 35 hodin týdně). V době výkonu činnosti musí být rovněž zahrnuta i doba potřebná pro přípravu na tuto činnost v místě jejího výkonu. Je omezena i denní doba na zákaz výkonu činnosti mezi 22. a 6. hodinou a mezi 22:30 a 6. hodinou ve dnech, kdy není školní docházka v následující den po dnu, kdy končí tato doba. Povinné přestávky mají děti dvakrát 15 a jednou 45 minut, pokud vykonávají činnost 4 a půl hodiny denně a více. Nepřetržitý odpočinek po skočení výkonu denní činnosti musí mít dítě alespoň v délce 14 hodin a v kalendářním týdnu musí mít bez výkonu činnosti alespoň 2 dny. **(49)**

Dále zákon ustanovuje další podmínky a povinnosti na straně poskytovatele i pravomoci a možnosti úřadu práce s tím, že hlavním zájmem této části zákona neustále zůstává dítě a jeho zdravý vývoj. **(49)**

1.5.1.4 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Práce dětí do 15 let věku nebo starších 15 let do skončení povinné školní docházky je v ustanovení § 2 odst. 6 zákoníku práce zakázána. Děti mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. **(14)**

V zákoníku práce jsou uvedeny podmínky, které je povinen dodržovat zaměstnavatel při zaměstnávání mladistvých zaměstnanců do 18 let. V některých případech lze tyto podmínky uplatnit i pro zaměstnance do věku 21 let. **(14)**

Zaměstnavatelům klade zákoník práce za povinnost vytvářet takové pracovní podmínky, které zajistí všestranný rozvoj tělesných i duševních schopností mladistvých zaměstnanců, věnovat jim zvýšenou péči a zaměstnávat je pouze pracemi, které budou

přiměřené jejich fyzickému i duševnímu vývoji. V tomto ohledu nesmí zaměstnavatel zaměstnávat mladistvé zaměstnance prací přesčas a prací v noci (s určitou výjimkou), pracemi pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení štol. Dále je zaměstnavatel nesmí zaměstnávat pracemi, při nichž hrozí zvýšené riziko úrazu, anebo by při výkonu takovéto práce mohli ohrozit bezpečnost a zdraví ostatních zaměstnanců nebo jiných osob. Práce a pracoviště zakázané vykonávat mladistvými zaměstnanci uvádí vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 288/2003 Sb. **(14)**

Mladiství zaměstnanci jsou povinni se podrobit lékařskému vyšetření a zaměstnavatel je povinen jim lékařskou prohlídku zajistit před vznikem pracovního poměru i dále dle potřeby, nejméně však jedenkrát ročně. **(14)**

Zaměstnavatel je povinen řídit se lékařským posudkem, a když zjistí, že nemůže zaměstnávat mladistvého zaměstnance prací, kterou se mu dostalo výchovy k povolání, má povinnost zajistit mu jinou práci, která bude přiměřená a odpovídající pokud možno jeho kvalifikaci (taktéž má povinnost postupovat i v případě, že je mladistvým zaměstnancům výkon určité práce zakázán). **(14)**

Tato právní úprava se však týká pouze práce v rámci pracovního právního vztahu a prací, které vykonávají mladiství v rámci přípravy na budoucí povolání. **(28)**

1.5.1.5 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník nabývá platnost 1. ledna 2010 a nahrazuje dosavadní trestní zákoník. Je to zákon, upravující trestní právo hmotné a vymezující protispolečenská jednání určená jako trestné činy. Zároveň obsahuje podmínky trestní odpovědnosti a ukládání příslušných trestů. **(46)**

V trestním zákoníku jsou mimo jiné obsaženy paragrafy, podle kterých jsou postihovány trestné činy spáchané proti dětem, ať už v jakékoliv formě. Jsou zde uvedeny i paragrafy, podle kterých jsou postihováni pachatelé, kteří spáchali jakýkoliv trestný čin související s ohrožením dítěte dětskou prací. S tímto souvisí § 168 Obchodování s lidmi, § 170 Zbavení osobní svobody, § 171 Omezování osobní svobody, § 186 Sexuální nátlak, § 189 Kuplířství, § 191 Šíření pornografie, § 192

Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 201 Ohrožování výchovy dítěte a § 202 Svádění k pohlavnímu styku. **(46)**

Ve svém důsledku souvisí s dětskou prací i mnohé další trestné činy. **(46)**

1.5.2 Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018

V současné době se prevenci násilí na dětech věnuje pozornost v řadě následujících dokumentů: Národní koncepce rodinné politiky, Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu, Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže, Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, Národní strategie boje proti obchodování s lidmi a řada dalších. Platná legislativa není v České republice vždy dodržována a v současné době neexistují platná data, která by vypovídala o násilí páchaném na dětech. **(21)**

Cílem Národní strategie prevence násilí na dětech (dále jen „Strategie“) je přispět ke zvýšení efektivity roztržštěných primárně preventivních programů a na místní a regionální úrovni zvýšit ochranu dětí před veškerým násilím. **(21)**

Strategie je v souladu s doporučením Světové zprávy o násilí na dětech (vzhledem k nedostatečné ochraně dětí před násilím byla tato vypracována OSN ve spolupráci WHO). **(21)**

Strategie uvádí také jednotlivé typy násilí na dětech, kde se v definicích objevuje i komerční sexuální zneužívání dětí. Bude snahou této strategie ve svých preventivních programech, ať už se jedná o prevenci primární, sekundární nebo terciální, zabránit této formě násilí, sledovat ohrožené děti, v nejtěžším případě oběti resocializovat, zabránit prohloubení jejich traumatu. **(21)**

Vzhledem k tomu, že se Strategie bezprostředně týká práv dětí na ochranu a respektování jejich zájmu, je naplněno i právo dětí podílet se na přípravě Strategie. Děti realizaci podporují a jsou i ochotné se aktivně podílet na souvisejících činnostech. **(21)**

1.5.3 Mezinárodní standardy ochrany dětí před dětskou prací

Mezinárodní standardy právní povahy velkou měrou ovlivňují i normy vnitrostátního práva. Postupně dochází ke stále většímu pronikání mezinárodního práva do právního řádu České republiky. Tento vztah mezinárodních smluv k právnímu řádu České republiky je upraven Ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., jehož článek 10 stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, které Česká republika ratifikovala a je tím pádem jimi vázána, jsou součástí jejího právního řádu. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, považuje se za nadřizený dokument právě mezinárodní smlouva. **(44)**

1.5.3.1 Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte je dokumentem mezinárodního práva a je závazná pro státy, které ji ratifikovaly. Byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN v New Yorku, v platnost vstoupila 2. září 1990. Česká republika je vázána Úmluvou od 1. ledna 1993. Státy se ratifikací stávají smluvní stranou Úmluvy a přebírají závazky s ní spojené. Obsah Úmluvy odráží základní potřeby dětí a poskytuje příležitost k plnému uznání a lepšímu zapojení dětí do společenského a politického života všude na světě. **(24)**

Úmluva o právech dítěte dokládá ve svých člancích krom jiného i ochranu dětí před dětskou prací. Článek číslo 35 pojednává o prodeji, obchodování a únosu. Na podkladě tohoto článku mají být učiněna veškerá opatření k prevenci prodeje, obchodování a únosů dětí. Na ochranu před násilím, zanedbáváním a všemi formami špatného zacházení, jak ze strany rodičů, tak i ze strany jiných osob, mají právo všechny děti, což uvádí článek 19. Konkrétně dětské práce se týká článek 32, který ustanovuje ochranu dítěte před prací, která ohrožuje jeho zdraví, výchovu nebo rozvoj. Povinností je stanovit nejnižší věkové hranice pro vstup do zaměstnání a upravit pracovní podmínky. Články 33, 34 a 35 uvádějí práva dětí na ochranu před zneužíváním drog, ať už se jedná o užívání nebo začlenění dětí do výroby nebo distribuce drog, dále má stát

chránit děti před sexuálním vykořisťováním (prostituce, pornografie). Před jinými formami vykořisťování dětí, které nejsou zahrnuty do uvedených článků, jsou děti chráněny rovněž, což vyplývá z článku 36. O ozbrojených konfliktech pojednává článek 38 Úmluvy, který zavazuje stát, aby učinil všechna proveditelná opatření, aby se děti mladší 15 let přímo neúčastnily bojových akcí. Dětem postiženým ozbrojenými konflikty zabezpečí státy ochranu a péči v souladu s příslušným mezinárodním zákonem. **(24)**

K Úmluvě o právech dítěte byly přidány v roce 2000 další dva Opční protokoly: Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. **(35)**

Česká republika ratifikovala zatím pouze Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, který vstoupil v platnost dnem 12. února 2002 (pro ČR). Opčním protokolem jsou státy zavázány k tomu, aby nepovolávaly mládež do 18 let do ozbrojených sil, aby zajistily zákaz dobrovolníkům mladším 18 let účastnit se boje. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii Česká republika zatím neratifikovala. **(15, 35)**

1.5.3.2 Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání

Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání byla přijata dne 26. června 1973 na Generální konferenci Mezinárodní organizace práce. Česká republika ratifikovala Úmluvu 26. dubna 2007. **(3)**

Závazným posláním Úmluvy je postupné zvyšování nejnižšího věku vstupu do zaměstnání vzhledem k co nejlepšímu tělesnému a duševnímu vývoji mladistvých a odstranění dětské práce. Nejnižší věk nástupu do zaměstnání však nesmí být nižší než věk, kdy končí povinná školní docházka, zároveň nesmí být nižší než 15 let (výjimka u států s nedostatečně vyvinutými vzdělávacími organizacemi a hospodářstvím – nejnižší věk 14 let). Zaměstnání, která jsou zdravotně nebezpečná nebo by mohla ohrozit mravní

vývoj mladistvých, jsou dle ustanovení této Úmluvy povolena až starším 18 let (rovněž možno udělit výjimku na 16 let po průkazném zajištění bezpečnosti a proškolení). (34)

Úmluva se nevztahuje na školou prováděné akce v rámci vzdělávání, ani na práci zajišťující odbornou výchovu pro budoucí zaměstnání, a je možné udělit výjimku na činnost uměleckou (u nás zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). (34)

Úmluva umožňuje povolit vnitrostátním zákonodárstvím práci dětem od 13 do 15 let, která bude lehká, nebude ohrožovat vývoj dětí ani jejich zdraví a nebude jim bránit v plnění povinné školní docházky. (34)

1.5.3.3 Úmluva o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce

Na zasedání Generální konference Mezinárodní organizace práce v Ženevě byla dne 17. června 1999 přijata Úmluva o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce (Úmluva č. 182). Česká republika ratifikovala tuto Úmluvu 19. června 2001, v platnost vstoupila pro Českou republiku dne 19. listopadu 2002. (27)

Úmluva se odvolává na Úmluvu o právech dítěte, Deklaraci Mezinárodní organizace práce o základních principech a právech v práci, přijatou v roce 1998, Úmluvu o nucené práci z roku 1930 a Úmluvu OSN o zrušení otroctví, obchodu s otroky a institucí praktik podobných otroctví z roku 1956, což jsou další významné mezinárodní standardy zabývající se dětskou prací. Její povinností je přijmout okamžitá a účinná opatření k zajištění zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce. V článku 3 Úmluvy jsou definovány nejhorší formy dětské práce (viz Definice dětské práce) a opatření se vztahují na všechny osoby mladší 18 let, jež tyto práce vykonávají, nebo jsou jimi ohroženy. (27)

12. červen je uznán jako mezinárodní den boje proti dětské práci. (3)

1.5.3.4 UNICEF

Dětský fond OSN – UNICEF (United, Nations, International Children's Emergency Fund) byl založen v roce 1946, původně jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci dětem postiženým druhou světovou válkou. Od roku 1953 je trvalou součástí Organizace spojených národů a je hlavní světovou organizací zabývající se dětmi, jejich ochranou, zlepšováním životních podmínek a zajištěním podpory jejich všeobecného rozvoje. Český výbor pro UNICEF vznikl roku 1991 a má Regionální úřadovnu pro Evropu se sídlem v Ženevě. (1)

Podle jeho údajů je na světě nucena pracovat celá čtvrtina dětí ve věku od pěti do čtrnácti let (250 miliónů dětí), přičemž se na tomto počtu podílí z největší části Asie (61 %), poté Afrika (32 %) a Latinská Amerika (7 %). Mezi oblasti, kde většina těchto dětí pracuje, patří zejména zemědělství, průmysl, obchod, doprava, restaurace a hotely. Dokonce lze nalézt i děti pracující v těch nejtěžších podmínkách v dolech, v kamenolomech, vystavené radioaktivnímu záření apod. Výjimkou není ani novodobé otroctví nebo obchodování s dětmi za účelem komerčního sexuálního zneužívání. Těmto dětem se samozřejmě nevyhýbají těžké nebo smrtelné úrazy. (4)

Dětská práce je levná, a proto se stává výhodou pro mnohé firmy, které jsou pod tlakem světové konkurence. (4)

K ochraně dětí před dětskou prací slouží speciální programy UNICEF. Úspěšné projekty z Indie, Pákistánu, Bangladéše a mnoha dalších afrických zemí dokazují, že problematika dětské práce jde řešit, je ale zapotřebí notných finančních prostředků i spolupráce výrobců, obchodníků i spotřebitelů. (4)

1.6 Působení neziskových organizací a projektů v boji proti dětské práci

1.6.1 Neziskové organizace

Při boji proti dětské práci, ať už v jakékoliv její formě, hraje velmi důležitou roli spolupráce s neziskovými organizacemi, která je většinou uskutečňována v oblasti prevence nebo v oblasti péče o oběti (jejich resocializace). (2, 28)

Program pro implementaci opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce ve své analytické části poukazuje zejména na následující neziskové organizace: Bílý kruh bezpečí, Humanitas Profess, Kalokagathia, s.r.o., Středisko k výchově k lidským právům při UK (ICE), Dětské krizové centrum pro děti týrané, zneužívané a zanedbávané, Linka bezpečí dětí a mládeže (nadace Naše dítě), Česká společnost na ochranu dětí (Růžová linka), projekt šance – kontaktní centrum pro sexuálně zneužívané děti a mládež žijící na ulici, La Strada ČR a IOM (Mezinárodní organizace pro migraci). **(2, 28)**

1.6.1.1 La Strada

La Strada Česká republika, o.p.s. je nevládní nezisková organizace, která působí v oblasti obchodu s lidmi. V České republice byla založena v roce 1995 jako jeden ze zakládajících členů mezinárodní organizace La Strada Internacional. Tato mezinárodní síť působí dále ještě v osmi evropských zemích, kterými jsou: Nizozemí, Polsko, Bulharsko, Bělorusko, Moldávie, Makedonie, Bosna a Hercegovina a Ukrajina. **(23)**

La Strada se zabývá zejména ochranou lidských práv a jejím cílem je přispívat k odstranění obchodování s lidmi a poskytovat podporu a ochranu takto vykořisťovaným osobám. Spolupracuje na vzdělávacích programech a přípravě materiálů, které slouží pro prevenci obchodů se ženami a dětmi, poskytuje sociální služby, dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách (krizová pomoc, azylové domy, odborné sociální poradenství) a věnuje se advokačním a lobby aktivitám s hlavní myšlenkou, chránit práva a zájmy cílové skupiny. Rovněž usiluje o systémové či legislativní změny, které by předcházely obchodování s lidmi. **(23, 28)**

V současné době v posledních letech byl touto organizací zaznamenán pokles v oblasti klientely obchodované za účelem vykořisťování v sexuálním průmyslu, ale nárůst případů vykořisťování za jiným účelem. **(23)**

1.6.2 Kampaň Stop dětské práci

Mezinárodní kampaň „Stop dětské práci – je lepší chodit do školy“ se snaží přispět k odstranění dětské práce ve světě. Je realizována společností Člověk v tísni a její snahou je rovněž upozornit českou i evropskou veřejnost na důležitost poskytnutí plnohodnotného vzdělání dětem, což dle kampaně přispívá k odstraňování dětské práce ve světě. (3)

Kampaň je postavena na čtyřech zásadách: 1. nepřijatelnost veškeré dětské práce, 2. dětská práce je popřením práva dítěte na vzdělání, 3. všechny vlády, mezinárodní organizace a statutární orgány společností jsou povinny zajistit, aby dětská práce nebyla tolerována, a 4. dodržování a prosazování základních pracovních norem. Těmito zásadami se kampaň řídí při dosahování svých cílů. (3)

Kampaň Stop dětské práci se zaměřuje na boj proti dětské práci a ochranu dětí před tímto fenoménem převážně v rozvojových zemích. Občanů, spotřebitelů i firem v České republice se však tento projekt týká také. Kampaň sestavila Akční plán pro firmy, který shrnuje pravidla pro firmy, které mají své provozy v rozvojových zemích nebo spolupracují s dodavateli těchto zemí. Občané a spotřebitelé mohou dětskou práci v rozvojových zemích ovlivnit diskuzí na toto téma, zájmem o informace o situaci v rozvojových zemích v médiích a současně kupováním výrobků s ochrannou známkou Fair Trade (ochranná známka je zárukou toho, že výrobek nebyl vyroben dětmi, a že rodiče dostali řádně zapláceno za svou práci). Česká republika se navíc v roce 2000 zavázala přispět ke splnění Rozvojových cílů tisíciletí včetně poskytnutí základního vzdělání všem chlapcům a dívkám na světě do roku 2015 tím, že podepsala Deklaraci tisíciletí. (3)

Partneři projektu z Alliance 2015 jsou: Concern (Irsko), Hivos (Nizozemí), DWHH (Německo), IBIS (Dánsko) a CESVI (Itálie), ve spolupráci s India Committee of the Netherlands (ICN), Nizozemskou konfederací odborů (FNV) a Nizozemským svazem učitelů (Aob). (3)

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíle práce

Cíl 1: Zjistit právní úpravu týkající se dětské práce v České republice.

Cíl 2: Získat informace o povědomí týkající se dětské práce v České republice u pracovníků zaměstnaných u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu.

2.2 Hypotézy

Hypotéza 1: Pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu nejsou dostatečně informováni o dětské práci v České republice.

Hypotéza 2: Pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví jsou méně informováni o dětské práci v České republice než pracovníci zaměstnaní u umělecké agentury.

3 METODIKA

3.1 Použité metody

Pro získání potřebných informací jsem použila metodu kvantitativního výzkumu formou anonymního dotazníkového šetření a formou polořízených rozhovorů.

Na začátek dotazníku (Příloha 1) jsem vložila definici dítěte a definici dětské práce dle Úmluvy o právech dítěte, aby respondenti měli možnost otázky v dotazníku správně pochopit a nevznikaly tím pádem v dotazníku nepřesnosti z důvodu rozdílného výkladu pojmů. Dále dotazník obsahoval 5 identifikačních otázek, 2 uzavřené otázky a 7 polootevřených otázek. Otázky byly zaměřeny na vyjádření názoru respondentů ke zkoumané problematice i na její faktickou znalost. Poslední otázkou byla respondentům dána možnost sdělit další poznatek ke zkoumané problematice. Výsledky dotazníkového šetření jsem zpracovala formou grafů v programu Microsoft Office Excel 2007.

Druhou zvolenou technikou byl polořízený rozhovor. Tato forma mi přijde vhodná z důvodu možnosti doptat se respondentů na otázky, které vyplynuly až v průběhu rozhovoru a tématicky se pro každou organizaci liší. Všechny rozhovory proběhly v místě pracoviště zástupců a s jejich souhlasem byly nahrávány na diktafon. Každému ze zástupců bylo položeno sedm otevřených otázek, přičemž první otázka sloužila pro identifikaci organizace a pracovní pozice dotazovaného. Podle potřeby jsem položila ještě doplňující otázky, které se mi zdály vhodné pro dokreslení celkového množství získaných informací.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Zkoumaný soubor pro dotazníkové šetření tvořili pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu. Kvůli rovnoměrnému zastoupení každé zmíněné kategorie jsem o vyplnění dotazníků

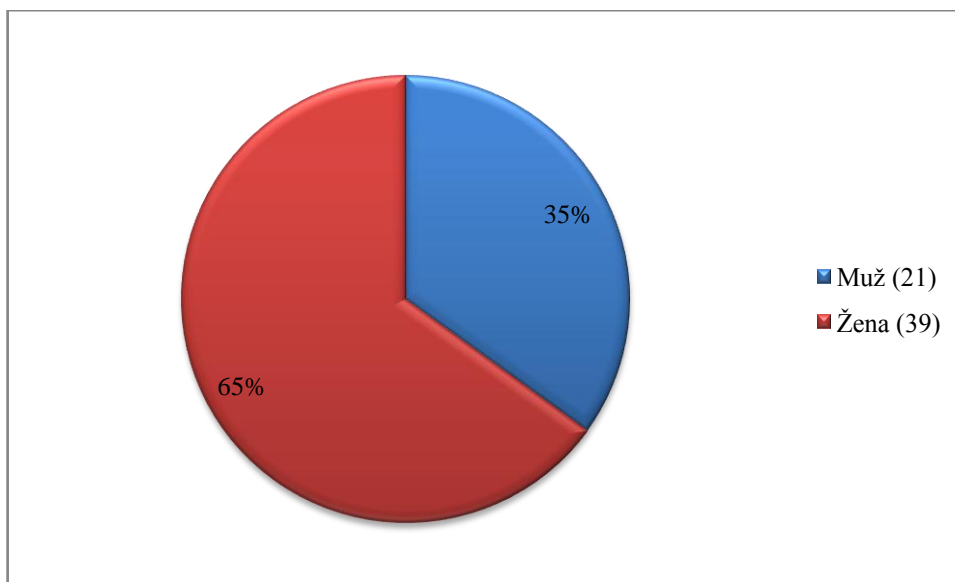
požádala 20 pracovníků zaměstnaných u pobočky podniku JUTA, a.s. ve Višňové, což je podnik spadající pod textilní průmysl, 20 pracovníků zaměstnaných v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích a 20 pracovníků zaměstnaných u hokejového klubu Bílí Tygři Liberec, s.r.o. Vzhledem k osobnímu rozdávání i sbírání dotazníků celkový výzkumný soubor tvořilo 60 respondentů (100 %).

Rozhovory byly provedeny se zástupci výše zmíněných organizací, konkrétně v každé organizaci s jedním zástupcem, který byl ochoten mi rozhovor poskytnout a zároveň má svou pozici v organizaci blízký vztah ke spolupráci s dětmi.

4 VÝSLEDKY

4.1 Celkové výsledky dotazníkového šetření

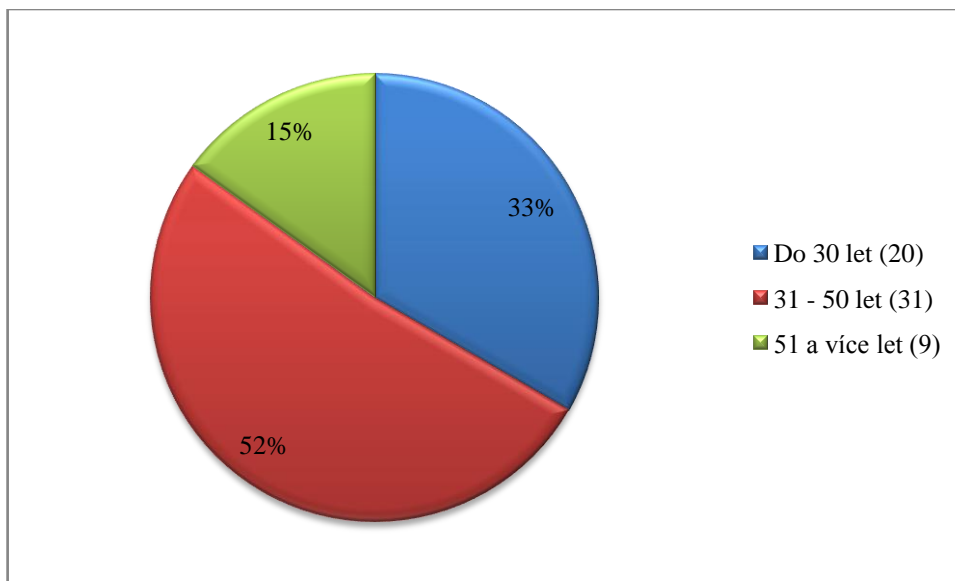
Graf 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Celkově se výzkumu zúčastnilo 35 % mužů (21) a 65% žen (39). V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

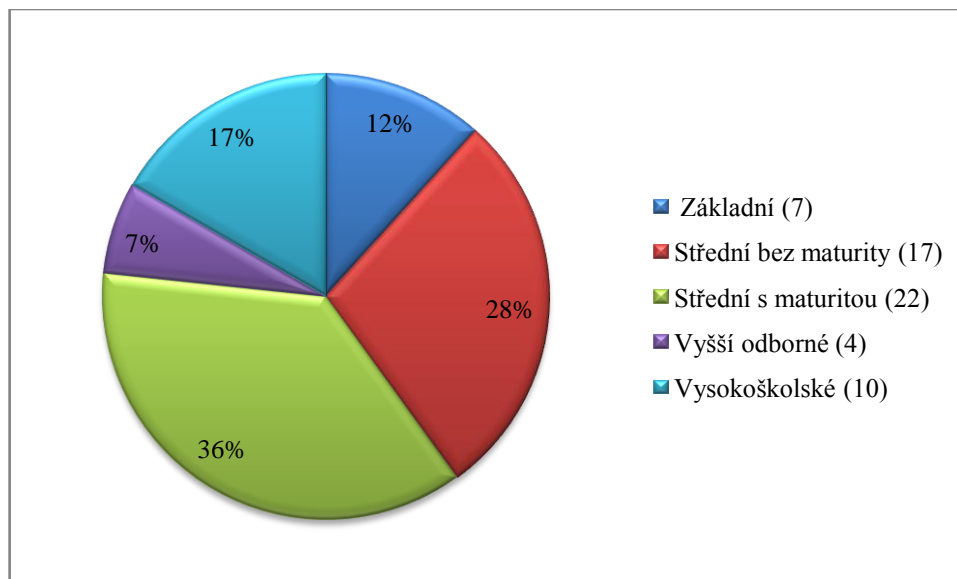
Graf 2: Věk respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Nejvíce respondentů – 52 % (31) – bylo ve věku 31 – 50 let. 33 % respondentů (20) bylo ve věku do 30 let a 15 % respondentů (9) ve věku 51 let a více. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

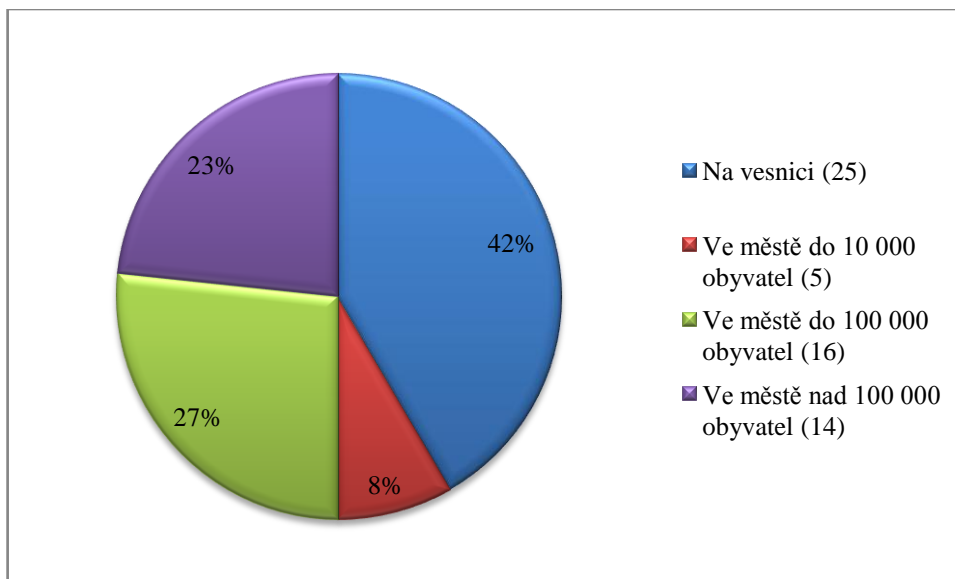
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Základní vzdělání má 12 % respondentů (7), 28 % respondentů (17) má nejvyšší dosažené vzdělání střední bez maturity, střední školu s maturitou má absolvováno 36 % respondentů (22), 7 % respondentů (4) má vyšší odborné vzdělání a 17 % respondentů (10) je vzděláno vysokoškolsky. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

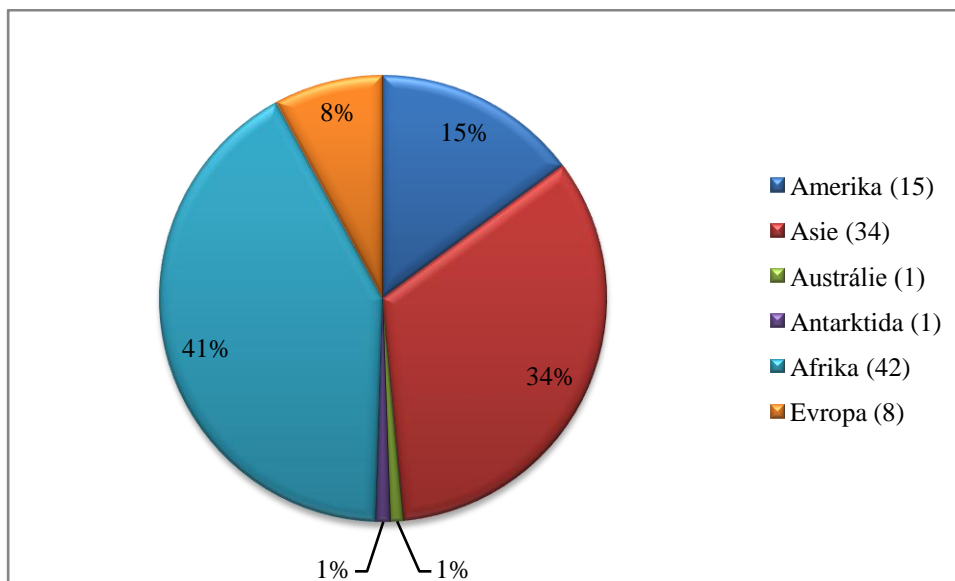
Graf 4: Bydliště respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

42 % dotazovaných respondentů (25) má bydliště na vesnici, 8 % (5) ve městě s počtem obyvatel do 10 000, 27 % (16) ve městě do 100 000 tisíc obyvatel a 23 % (14) ve městě nad 100 000 obyvatel. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

Graf 5: S jakým kontinentem si respondenti nejčastěji spojují pojem dětská práce

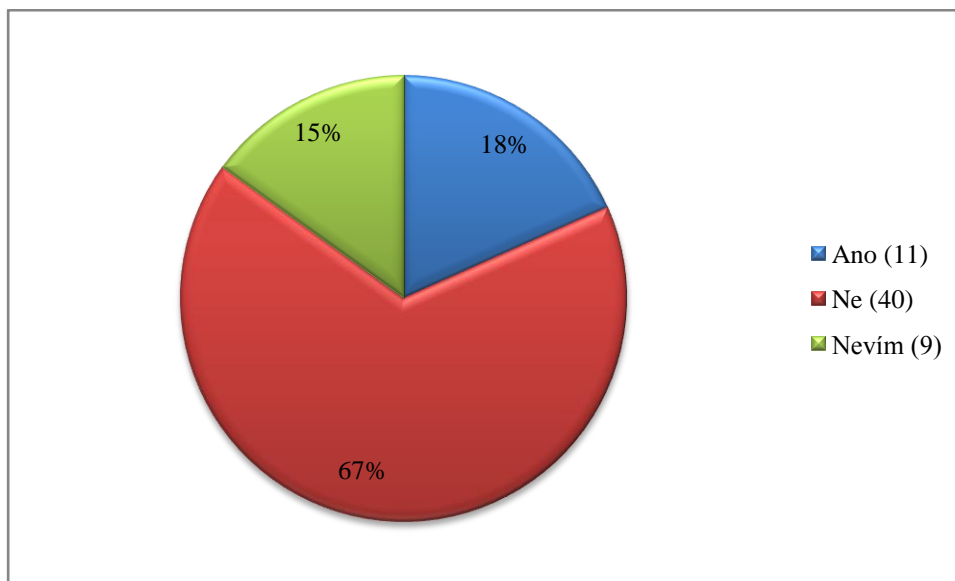

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastěji určovaným kontinentem, se kterým si respondenti spojují pojem „Dětská práce“ je Afrika (41 %), poté následuje Asie (34 %) a Amerika (15 %). S Evropou si nejčastěji spojuje tento pojem 8 % dotazovaných a s kontinenty Austrálie a Antarktida shodně pouze 1 % respondentů. V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí v %.

Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

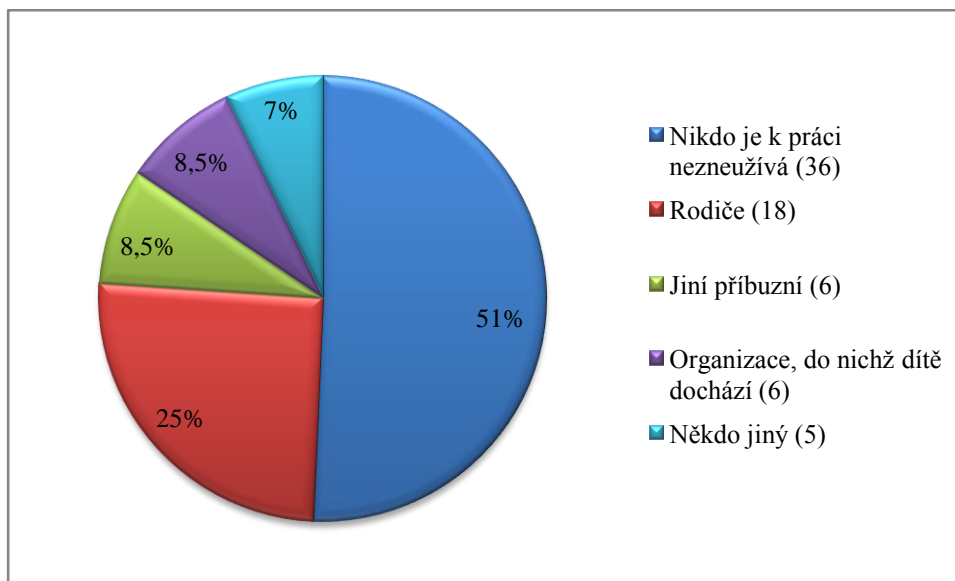
Graf 6: Názor respondentů na existenci dětské práce v České republice

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, zda si respondenti myslí, že jsou děti v České republice zneužívány k práci, odpovědělo záporně 67 % dotazovaných (40), 15 % dotazovaných (9) nedovedlo na tuto otázku odpovědět, a to, že v České republice jsou děti zneužívány k práci, si myslí 18 % respondentů (11). V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

Graf 7: Možné osoby či instituce zneužívající dle respondentů dětí k práci

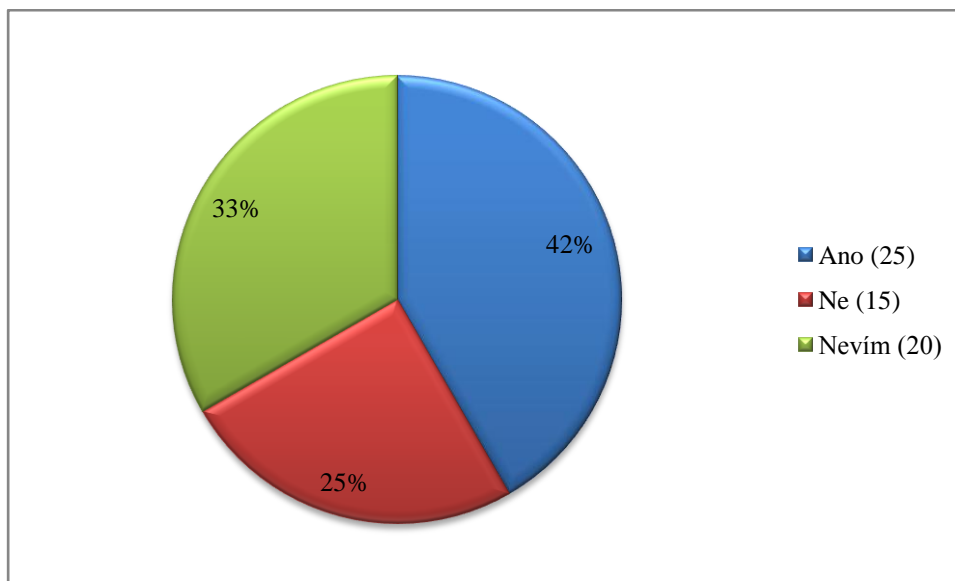

Zdroj: vlastní výzkum

51 % respondentů (36) si myslí, že děti nikdo k práci nezneužívá, o tom, že jsou děti zneužívány rodiči, je přesvědčeno 25 % respondentů (18), jiné příbuzné označilo 8,5 % dotazovaných (6), shodně 8,5 % respondentů (6) uvedlo, že za zneužíváním dětí stojí organizace, do nichž dítě dochází. Jiná možnost se objevila v 7 % případů (5). V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí.

Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

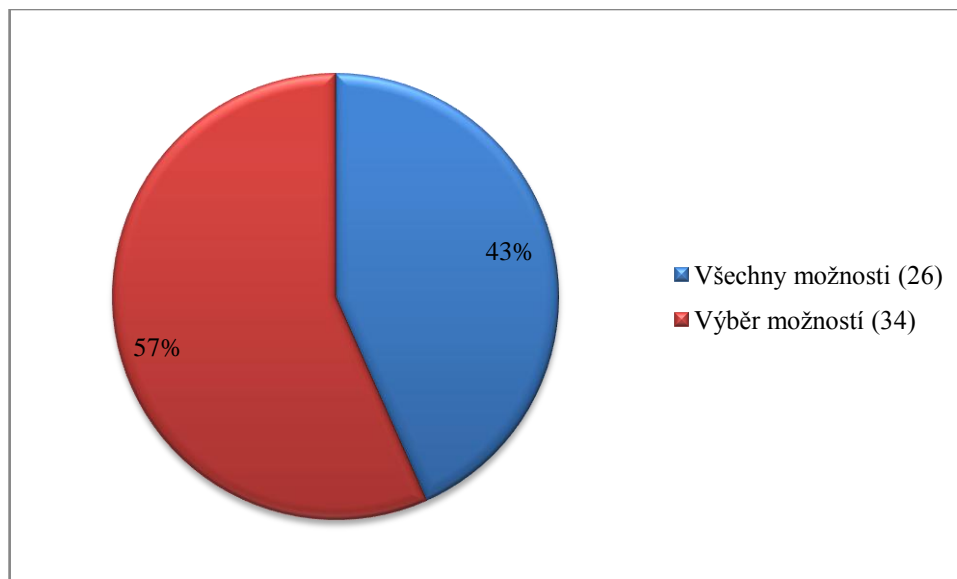
Graf 8: Povědomí respondentů o zákonném povolení dětské práce

Zdroj: vlastní výzkum

42 % dotazovaných (25) si myslí, že děti mají ze zákona povoleno pracovat, na otázku nedovedlo odpovědět 33 % respondentů (20) a 25 % (15) si myslí, že dětská práce zákonem povolena není. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

Graf 9: Respondenty vybírané alternativy nejhorších forem dětské práce

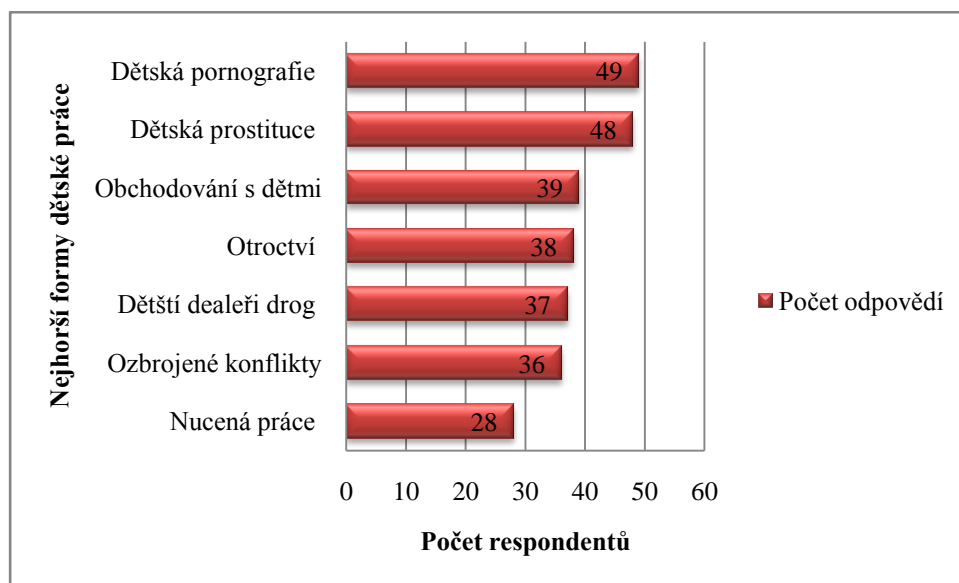

Zdroj: vlastní výzkum

Možnosti, ze kterých respondenti vybírali: Otroctví, dětská pornografie, najímání dětí do ozbrojených konfliktů, obchodování s dětmi, nucená práce, dětská prostituce, dětská dealeři drog.

Všechny alternativy odpovědí uvedené v dotazníku zvolilo 43 % respondentů (26) a pouze některé odpovědi vybralo 57 % respondentů (34). V závorkách jsou uvedeny počty respondentů. Pořadí vybíraných odpovědí ukazuje následující graf (Graf 10, str. 43):

Graf 10: Pořadí respondenty vybraných alternativ nejhorších forem dětské práce

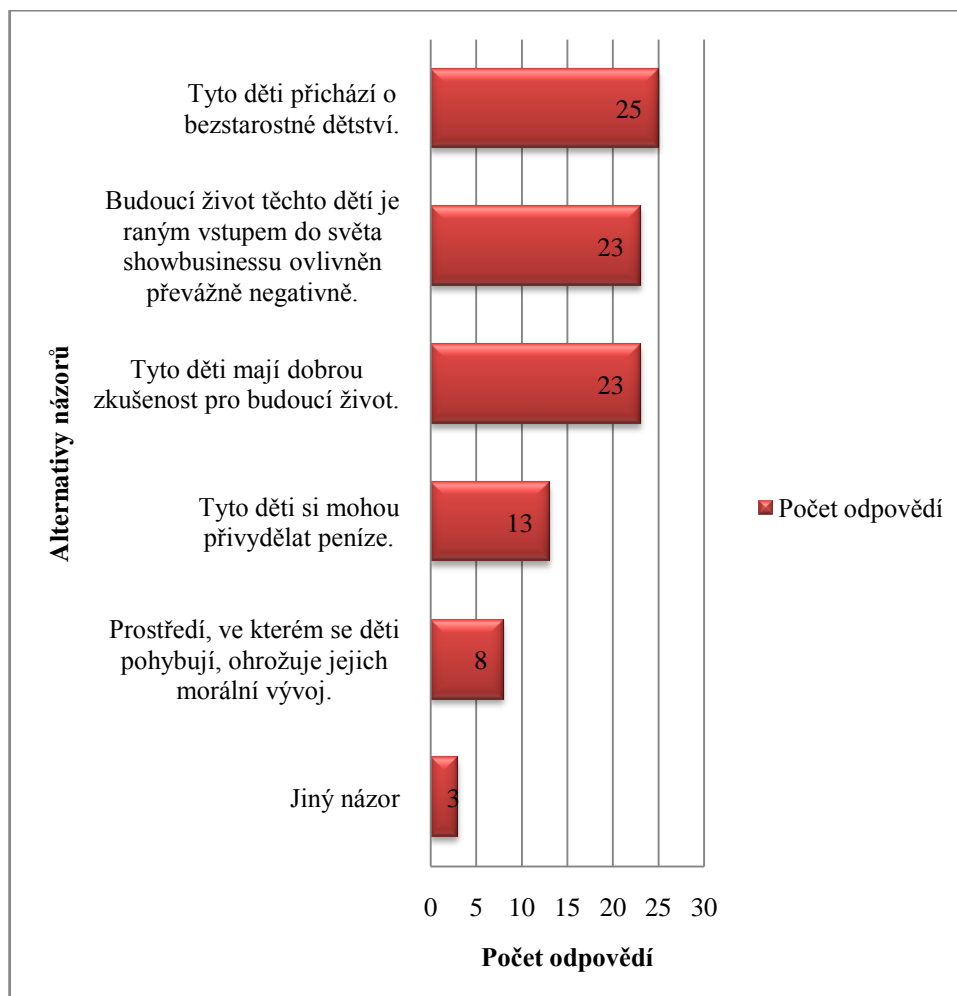

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného grafu je patrné, že respondenti uváděli nejhorší formy dětské práce v následujícím pořadí: 1. Dětská pornografie (49), 2. Dětská prostituce (48), 3. Obchodování s dětmi (39), 4. Otroctví (38), 5. Dětské dealery drog (37), 6. Ozbrojené konflikty (36), 7. Nucená práce (28). V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí.

Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

Graf 11: Názor respondentů na dětské hvězdy vycházející z hudebních pořadů, filmů, seriálů nebo jiných medializovaných pořadů nebo akcí

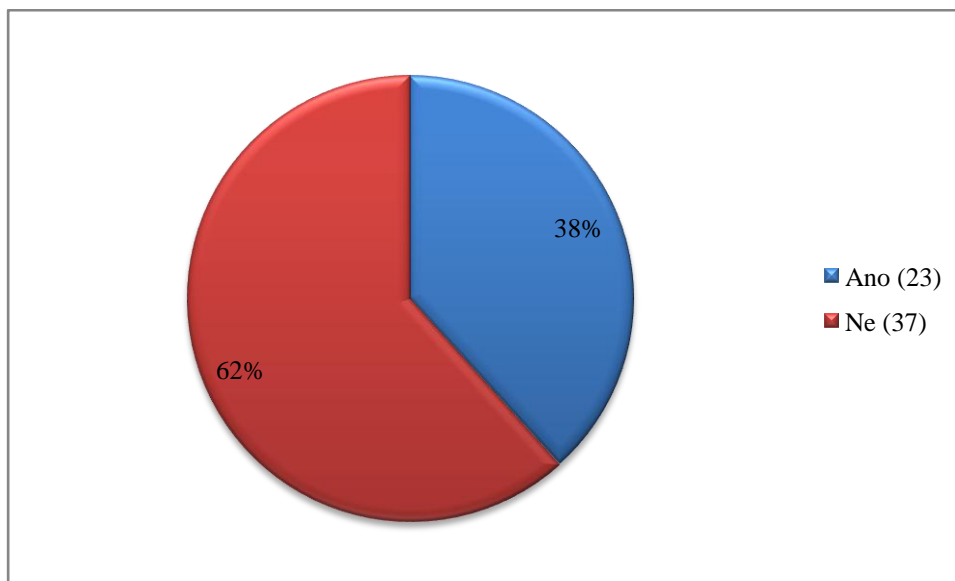

Zdroj: vlastní výzkum

Jako názor na dětské hvězdy vycházející z hudebních pořadů, filmů, seriálů nebo jiných medializovaných pořadů nebo akcí uvedlo 25 respondentů odpověď, že tyto děti přichází o bezstarostné dětství, 23 respondentů si myslí, že budoucí život těchto dětí je raným vstupem do světa showbusinessu ovlivněn převážně negativně, shodně 23 respondentů považuje tuto zkušenost jako dobrou pro budoucí život, 13 respondentů uvádí, že si děti mohou přivydělat peníze a 8 respondentů si myslí, že prostředí, ve kterém se děti pohybují, ohrožuje jejich morální vývoj.

Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

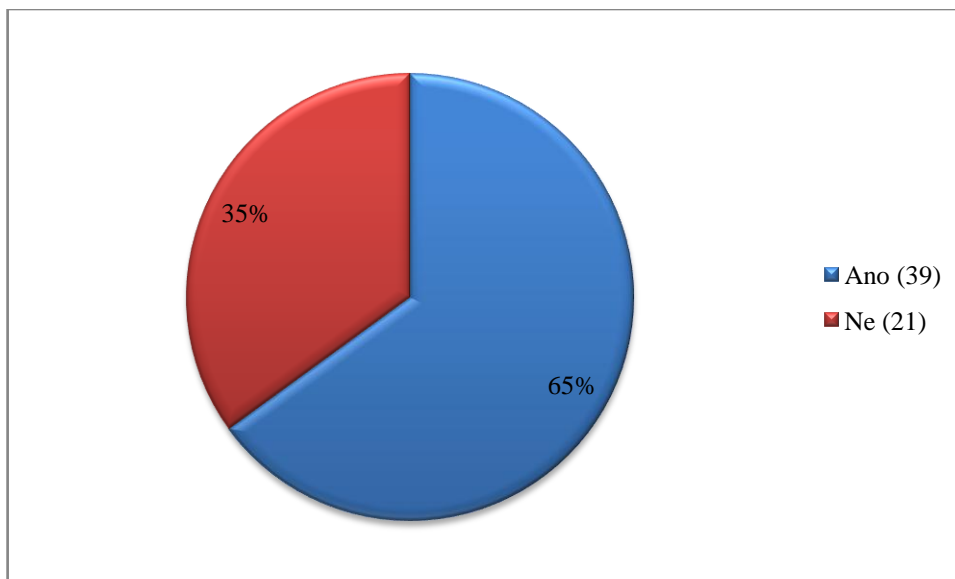
Graf 12: Povědomí respondentů o dokumentech na ochranu dětských práv

Zdroj: vlastní výzkum

62 % dotazovaných (37) nezná žádný dokument na ochranu dětských práv a 38 % dotazovaných (23) nějaký dokument na ochranu dětských práv uvedlo. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

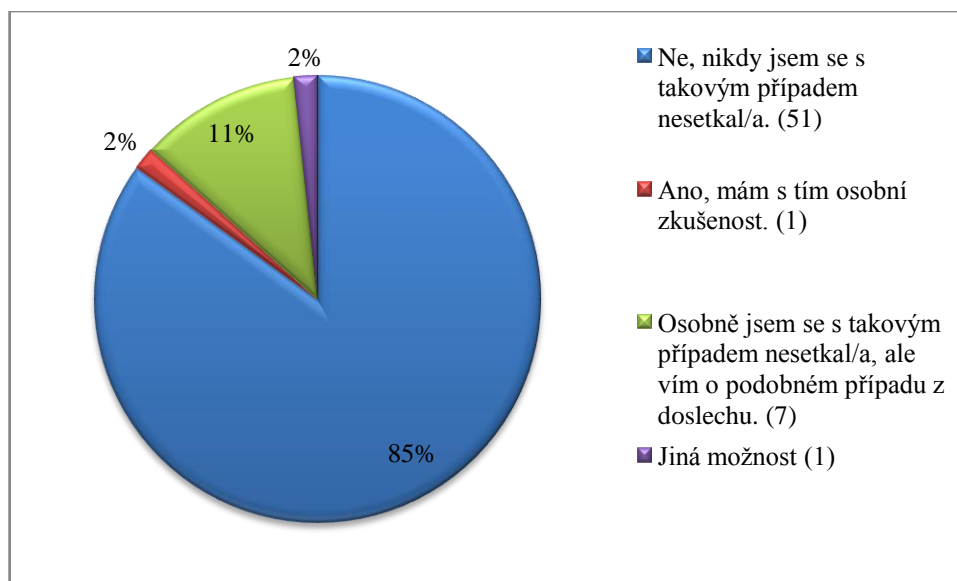
Graf 13: Povědomí respondentů o organizacích na ochranu dětských práv

Zdroj: vlastní výzkum

Znalost organizací zabývajících se ochranou dětských práv uvedlo 65 % respondentů (39), zbytek respondentů – 35 % (21) – žádnou organizaci nezná. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

Graf 14: Zkušenost respondentů s dětskou prací

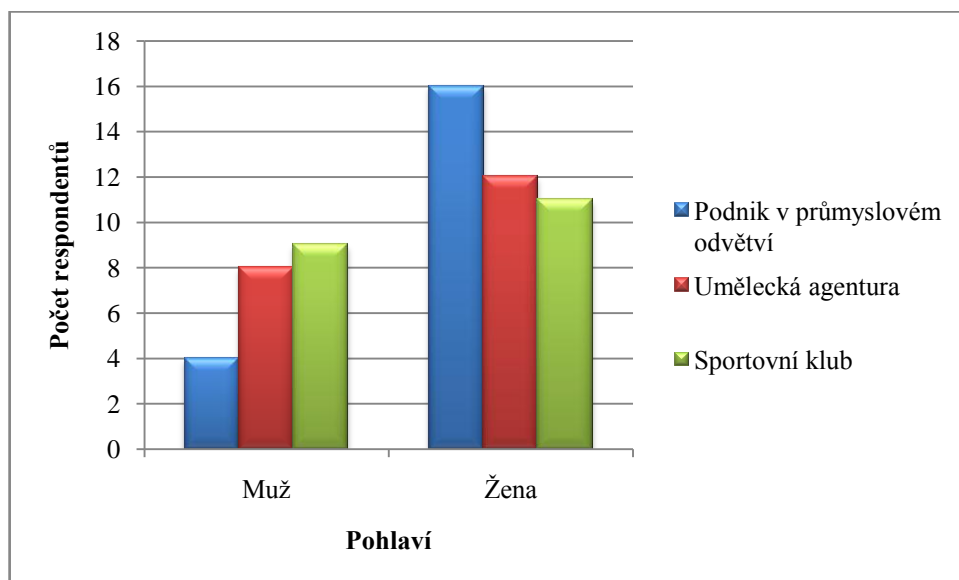

Zdroj: vlastní výzkum

Osobní zkušenost se zneužíváním dětí dětskou prací mají 2 % respondentů (1). Většina respondentů – 85 % (51) – se nikdy nesetkala s případem zneužívání dětí dětskou prací. 11 % respondentů (7) se osobně s tímto problémem nesetkalo, ale ví o podobném případě z doslechu. A 2 % respondentů (1) uvádí jinou možnost. V závorkách jsou uvedeny počty respondentů.

4.2 Jednotlivé výsledky dotazníkového šetření

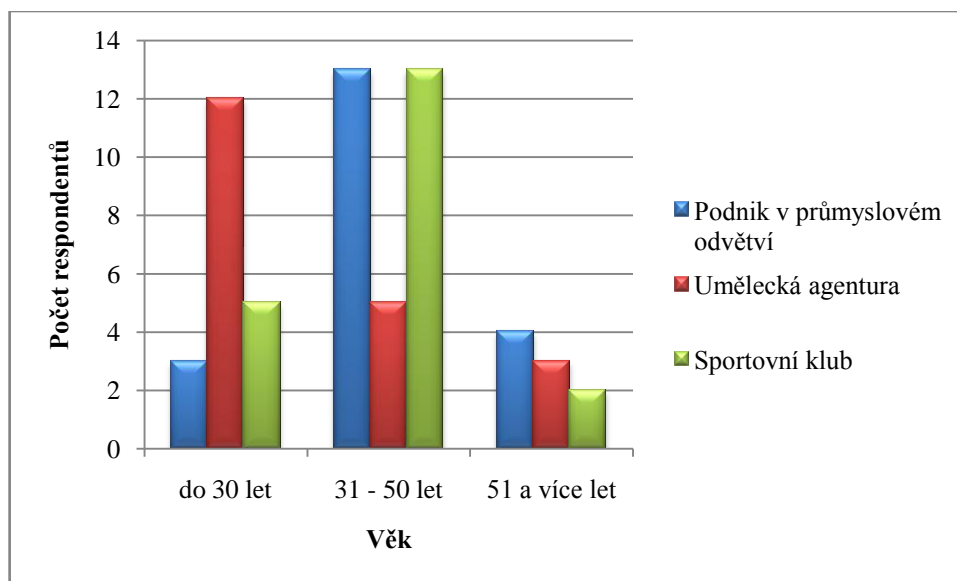
Graf 15: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Graf názorně zobrazuje zastoupení dotazovaných mužů a žen v jednotlivých organizacích. Z dotazovaných zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví byli 4 muži a 16 žen, z umělecké agentury 8 mužů a 12 žen a ze sportovního klubu 9 mužů a 11 žen.

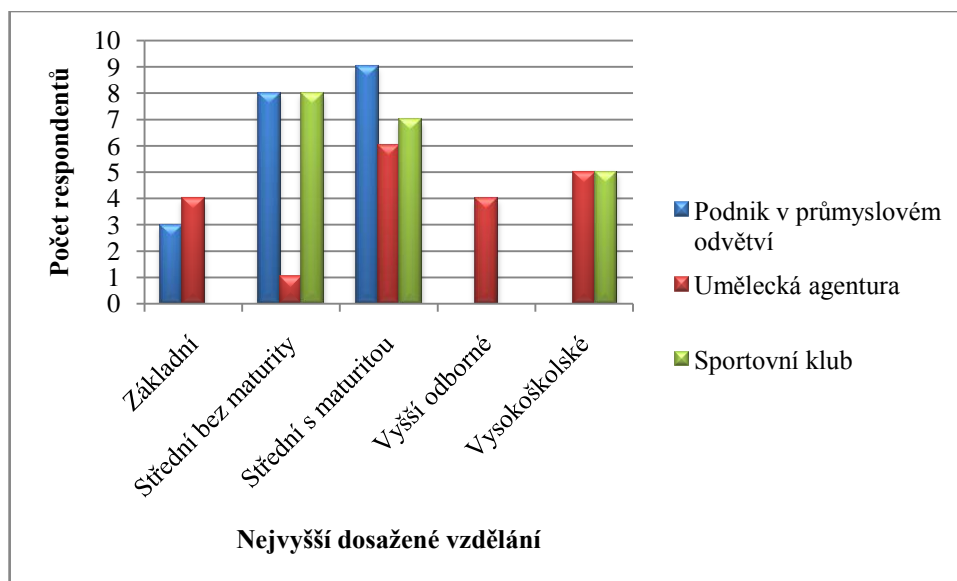
Graf 16: Věk respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Věkové rozdělení respondentů v jednotlivých organizacích je následující: podnik v průmyslovém odvětví – 3 respondenti ve věku do 30 let, 13 ve věku 31 – 50 let a 4 ve věku 51 let a více, umělecká agentura – 12 respondentů je ve věku do 30 let, 5 ve věkové hranici 31 – 50 let a 3 ve věku 51 let a více a sportovní klub – 5 respondentů je ve věku do 30 let, 13 respondentů je mezi 31 – 50 lety a 2 respondenti jsou ve věku 51 let a více.

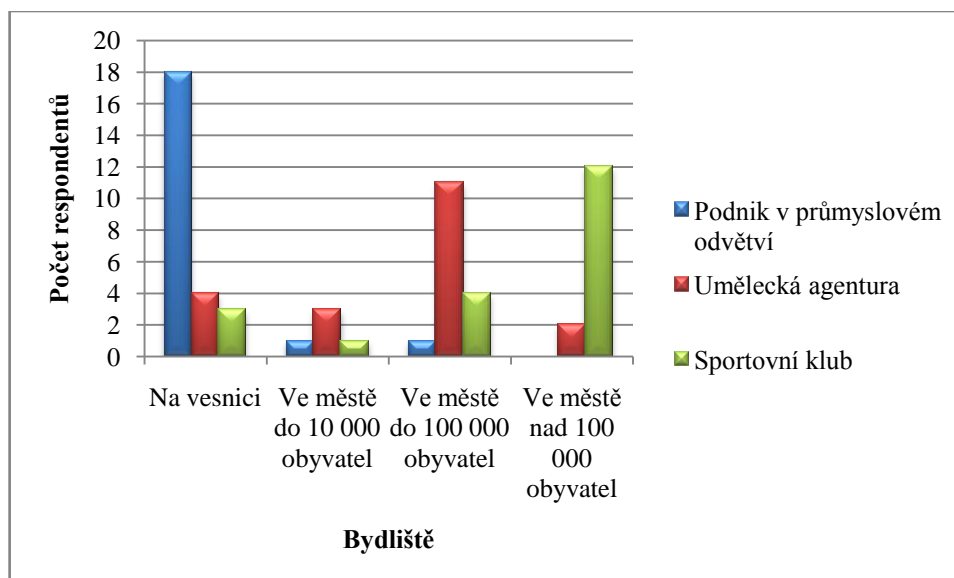
Graf 17: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z podniku v průmyslovém odvětví mají 3 respondenti základní vzdělání, 8 střední bez maturity a 9 střední s maturitou. Z umělecké agentury mají 4 respondenti základní vzdělání, 1 střední bez maturity, 6 střední s maturitou, 4 respondenti mají vyšší odborné vzdělání a 5 vysokoškolské. Ze sportovního klubu má 8 respondentů střední vzdělání bez maturity, 7 střední s maturitou a 5 respondentů má vysokoškolské vzdělání.

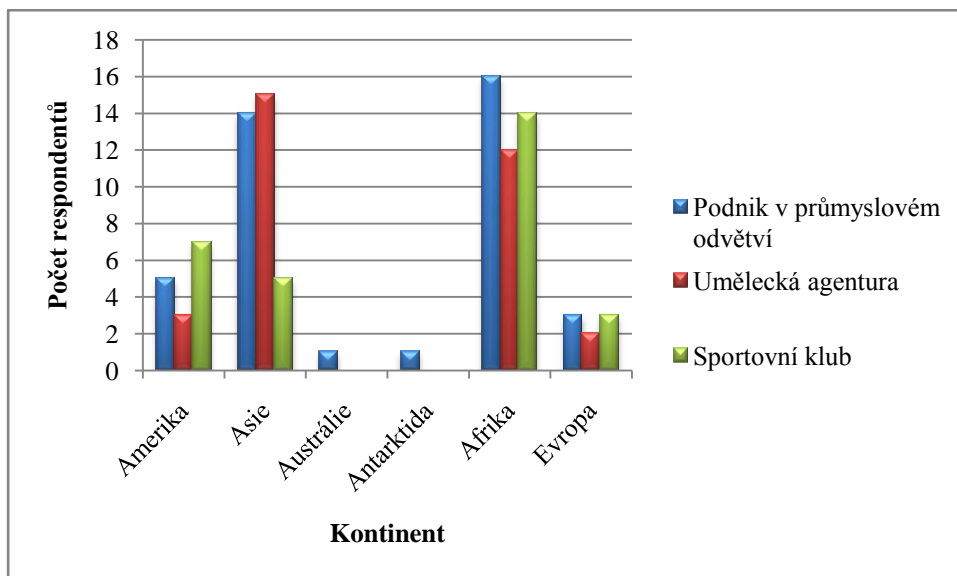
Graf 18: Bydliště respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z uvedeného grafu je patrné, že z dotazovaných zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví bydlí 18 na vesnici, 1 ve městě s počtem obyvatel do 10 000 a 1 ve městě s počtem obyvatel do 100 000. Ze zaměstnanců umělecké agentury na vesnici bydlí 4 respondenti, ve městě do 10 000 obyvatel 3, ve městě do 100 000 obyvatel 11 a 2 respondenti bydlí ve městě s počtem obyvatel nad 100 000. Na vesnici ze zaměstnanců sportovního klubu bydlí 3 dotazovaní, 1 bydlí ve městě do 10 000 obyvatel, 4 bydlí ve městě do 100 000 obyvatel a 12 dotazovaných bydlí ve městě nad 100 000 obyvatel.

Graf 19: S jakým kontinentem si respondenti nejčastěji spojují pojem dětská práce

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu je patrné porovnání mezi odpověďmi pracovníků jednotlivých organizací na otázku: „S jakým kontinentem si nejčastěji spojíte pojem „Dětská práce“?“. Pracovníci určili kontinenty v následujícím pořadí dle výskytu dětské práce od nejvyššího po nejnižší výskyt:

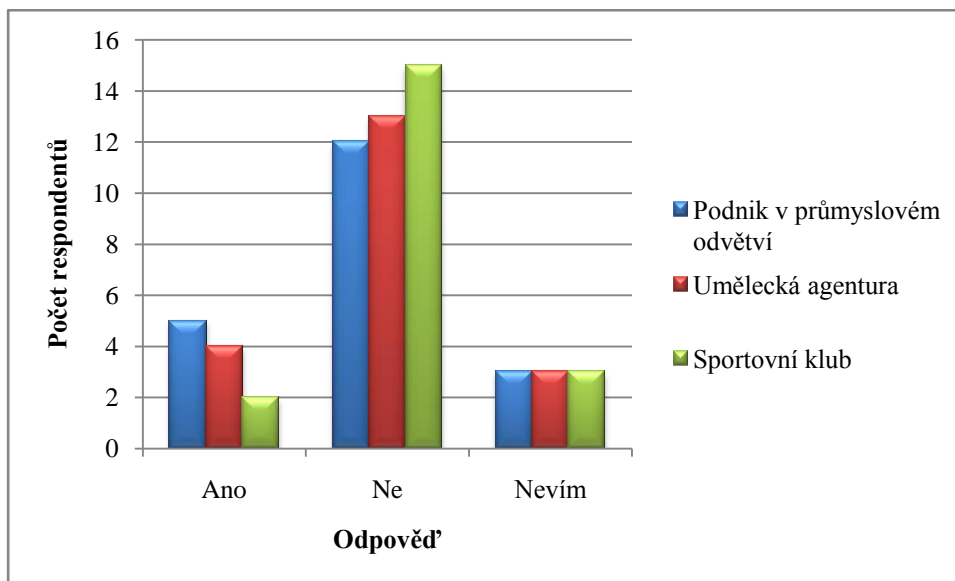
Podnik v průmyslovém odvětví – 1. Afrika (16), 2. Asie (14), 3. Amerika (5), 4. Evropa (3), 5. a 6. Austrálie (1) a Antarktida (1).

Umělecká agentura – 1. Asie (15), 2. Afrika (12), 3. Amerika (3), 4. Evropa (2), 5. a 6. Austrálie (0) a Antarktida (0).

Sportovní klub – 1. Afrika (14), 2. Amerika (7), 3. Asie (5), 4. Evropa (3), 5. a 6. Austrálie (0) a Antarktida (0).

V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí. Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

Graf 20: Názor respondentů na existenci dětské práce v České republice

Zdroj: vlastní výzkum

V nejčastější odpovědi „ne“ na otázku: „Myslíte si, že jsou děti v České republice zneužívány k práci?“, se shodují všechny tři organizace, ač různým počtem odpovědí vyplývajícím z grafu. Zaměstnanci podniku v průmyslovém odvětví si myslí, že jsou děti v České republice zneužívány k práci v 5 případech, zaměstnanci umělecké agentury ve 4 případech a zaměstnanci sportovního klubu ve 2 případech. Shodný počet respondentů (5) ze všech organizací nedovedlo na tuto otázku odpovědět.

Uvedené oblasti zneužívání dětí:

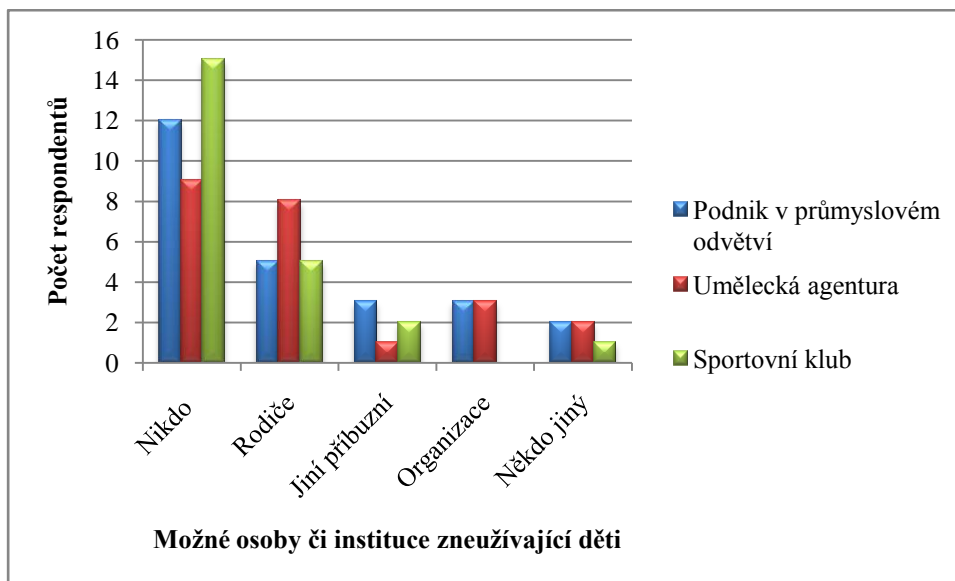
Podnik v průmyslovém odvětví – nízké sociální třídy (1), pornografie (1), prostituce (1), krádeže (1), nevedl (1).

Umělecká agentura – reklamy (1), prostituce (2), sport (1), showbusiness (1), modeling (1), problémové rodiny a sociálně deprivované rodiny (1).

Sportovní klub – nevedli (2).

Při kladné odpovědi uvedli někteří respondenti i více než jednu oblast, ve které by děti mohly být zneužívány k práci, nebo nevedli oblast žádnou. V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí.

Graf 21: Možné osoby či instituce zneužívající dle respondentů děti k práci

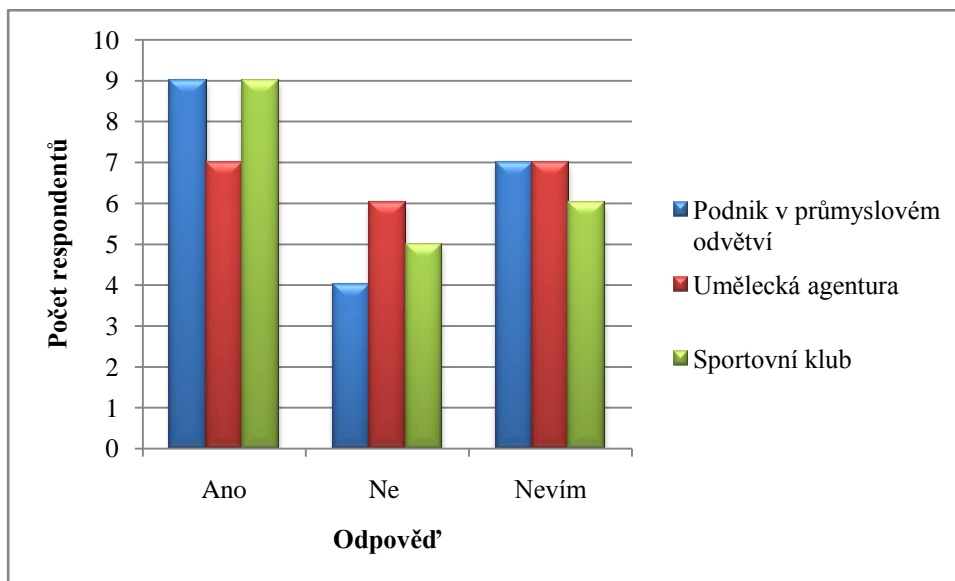

Zdroj: vlastní výzkum

Graf znázorňuje názory zaměstnanců na to, kdo dle jejich názoru zneužívá v České republice děti k práci. Respondenti se shodují v určení nejčastější odpovědi, že děti v České republice nikdo k práci nezneužívá. Zaměstnanci podniku v průmyslovém odvětví tuto odpověď udávají ve 12 případech, zaměstnanci umělecké agentury v 9 případech a zaměstnanci sportovního klubu v 15 případech. Rodiče jako osoby zneužívající děti k práci jsou uvedeny na druhém místě a uvedlo je 5 zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví, 8 zaměstnanců umělecké agentury a 5 zaměstnanců sportovního klubu. Zaměstnanci sportovního klubu vyloučili možnost, že by děti mohly být zneužívány k práci v organizacích. Další, kdo by mohl podle respondentů dětí k práci zneužívat, jsou sekty.

Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

Graf 22: Povědomí respondentů o zákonném povolení dětské práce

Zdroj: vlastní výzkum

9 zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví si myslí, že děti mají zákonem povoleno pracovat, 7 zaměstnanců neví a 4 si myslí, že ne. U zaměstnanců umělecké agentury si 7 respondentů myslí, že děti mají práci zákonem povolenu a 7 na otázku nedovede odpovědět. 6 zaměstnanců umělecké agentury uvádí, že děti toto povolení nemají. Zaměstnanci sportovního klubu uvádějí odpověď „ano“ v 9 případech, odpověď „ne“ v 5 případech a odpověď „nevím“ v 6 případech.

Uvedená odvětví lidské činnosti, kde dle respondentů mají děti zákonem povoleno pracovat:

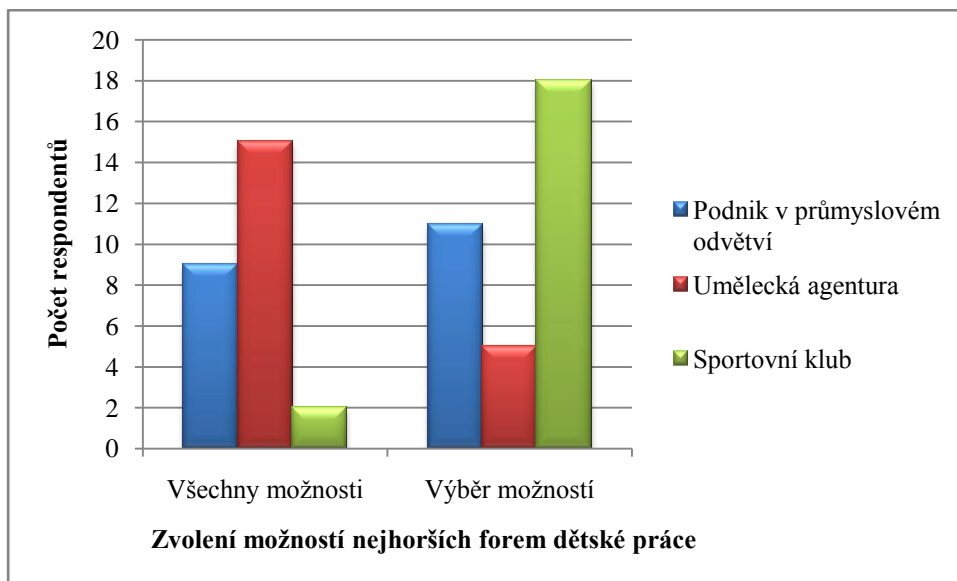
Podnik v průmyslovém odvětví – brigády (4), film (2), reklama (1), nevedli (3).

Umělecká agentura – film (4), divadlo (3), reklama (2), televize (2), brigády (1), nevedl (2).

Sportovní klub – brigáda (7), tábory (1), nevedl (1).

Při kladné odpovědi uvedli někteří respondenti i více než jednu oblast, ve které mají děti povoleno pracovat, nebo nevedli oblast žádnou. V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí.

Graf 23: Respondenty vybírané alternativy nejhorších forem dětské práce

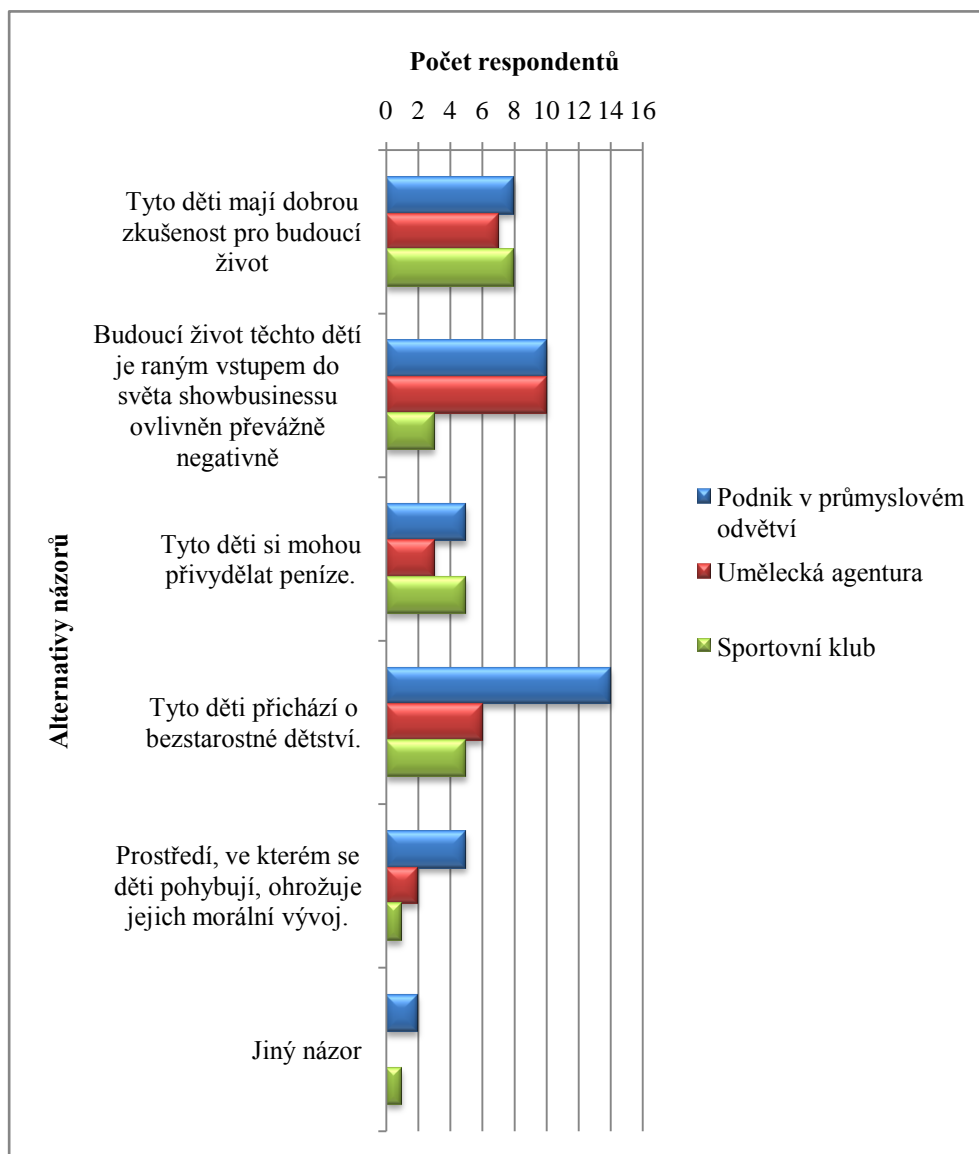

Zdroj: vlastní výzkum

Možnosti, ze kterých respondenti vybírali: Otroctví, dětská pornografie, najímání dětí do ozbrojených konfliktů, obchodování s dětmi, nucená práce, dětská prostituce, dětská dealeři drog.

Z grafu je patrné, že všechny uvedené možnosti nejhorších forem dětské práce ze zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví zvolilo 9 respondentů, z umělecké agentury 15 respondentů a ze sportovního klubu 2 respondenti.

Graf 24: Názor na dětské hvězdy vycházející z hudebních pořadů, filmů, seriálů nebo jiných medializovaných pořadů nebo akcí

Zdroj: vlastní výzkum

Tento graf uvádí četnost odpovědí jednotlivých pracovníků zaměstnaných u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu na názor na dětské hvězdy vzešlé z hudebních pořadů, filmů, seriálů nebo jiných medializovaných pořadů nebo akcí. Pro větší názornost a lepší orientaci uvádím v následující tabulce (Tabulka 1, str. 58) počty odpovědí pracovníků jednotlivých organizací:

Tabulka 1: Názor na dětské hvězdy vycházející z hudebních pořadů, filmů, seriálů nebo jiných medializovaných pořadů nebo akcí

	Podnik v průmyslovém odvětví	Umělecká agentura	Sportovní klub
Tyto děti mají dobrou zkušenost pro budoucí život	8	7	8
Budoucí život těchto dětí je raným vstupem do světa showbusinessu ovlivněn převážně negativně	10	10	3
Tyto děti si mohou přivydělat peníze.	5	3	5
Tyto děti přichází o bezstarostné dětství.	14	6	5
Prostředí, ve kterém se děti pohybují, ohrožuje jejich morální vývoj.	5	2	1
Jiný názor	2	0	1

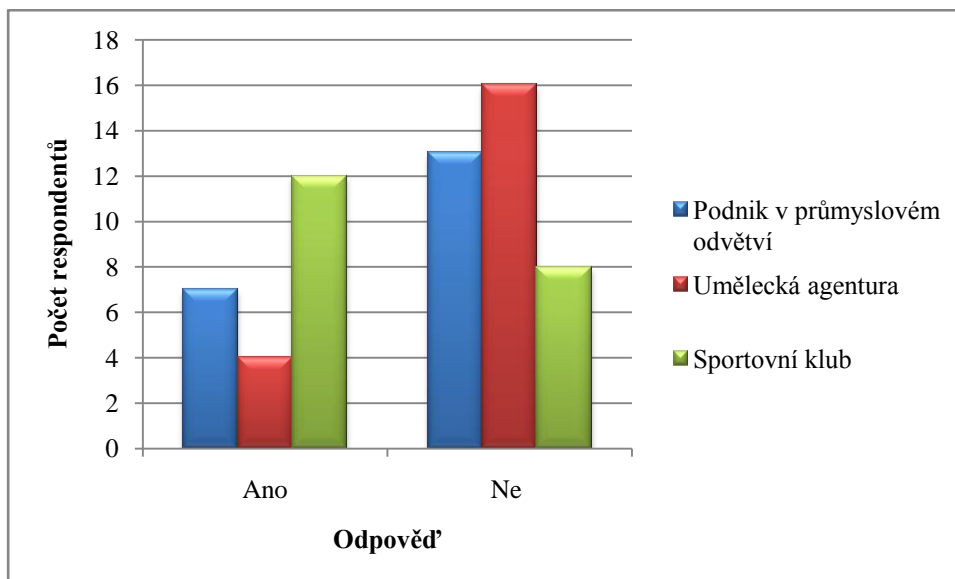
Zdroj: vlastní výzkum

V tabulce jsou uvedeny počty jednotlivých odpovědí zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu. Nejčastější odpověď, kterou tito zaměstnanci volili, je u jednotlivých organizací zvýrazněna tučně.

Respondenti ve třech případech uvedli i jiný názor než pouze nabízenou alternativu, a to následující: 1. Záleží na konkrétní situaci (podnik v průmyslovém odvětví), 2. Tyto děti mohou mít různé zkušenosti – dobré nebo špatné – podle okolností (podnik v průmyslovém odvětví), 3. Je to přísně individuální vzhledem k osobní vyspělosti, rodinnému zázemí, vnímání výchovy. Nelze kategoricky určit škodlivost nebo prospěšnost (sportovní klub).

Respondenti měli možnost zvolit i více odpovědí.

Graf 25: Povědomí respondentů o dokumentech na ochranu dětských práv

Zdroj: vlastní výzkum

7 dotazovaných z podniku v průmyslovém odvětví uvádí znalost dokumentů na ochranu dětských práv a 13 dotazovaných žádný dokument nezná. Z umělecké agentury znají nějaký dokument na ochranu dětských práv 4 dotazovaní a nezná 16. Ze sportovního klubu 12 dotazovaných dokument zná a 8 ne.

Uvedené alternativy:

Podnik v průmyslovém odvětví – Listina práv a svobod (2), Zákon o rodině (1),

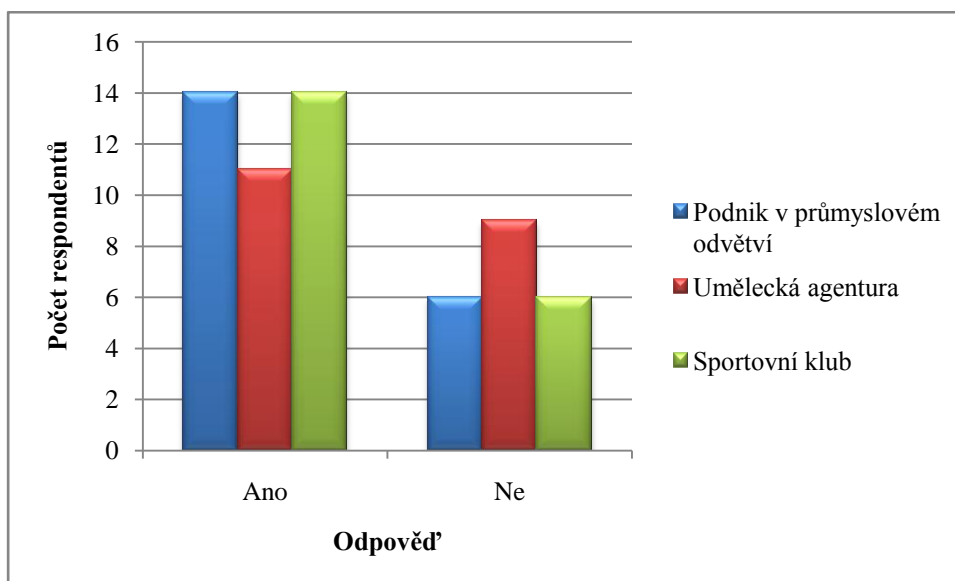
Základní listina práv a svobody dětí (1), Ústava ČR (1), zákony a vyhlášky (1), Úmluva o právech dítěte (1), nevedli (3).

Umělecká agentura – Úmluva o právech dítěte (1), Listina základních práv a svobod (1), nevedli (3).

Sportovní klub – Ústava ČR (3), Charta práv dítěte (1), Školský zákon (1), zákon mladistvých (1), dokument v Ústavě ČR (1), Listina práv a svobod (1), práva mladistvých (1), zákon ČR (1), nevedli (3).

Při kladné odpovědi uvedli někteří respondenti i více než jeden dokument, nebo nevedli žádný. V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí.

Graf 26: Povědomí respondentů o organizacích na ochranu dětských práv

Zdroj: vlastní výzkum

Znalost organizací na ochranu dětských práv uvedlo 14 dotazovaných z podniku v průmyslovém odvětví, 11 z umělecké agentury a 14 ze sportovního klubu. Žádnou organizaci nezná 6 dotazovaných z podniku v průmyslovém odvětví, 9 z umělecké agentury a 6 ze sportovního klubu.

Uvedené alternativy:

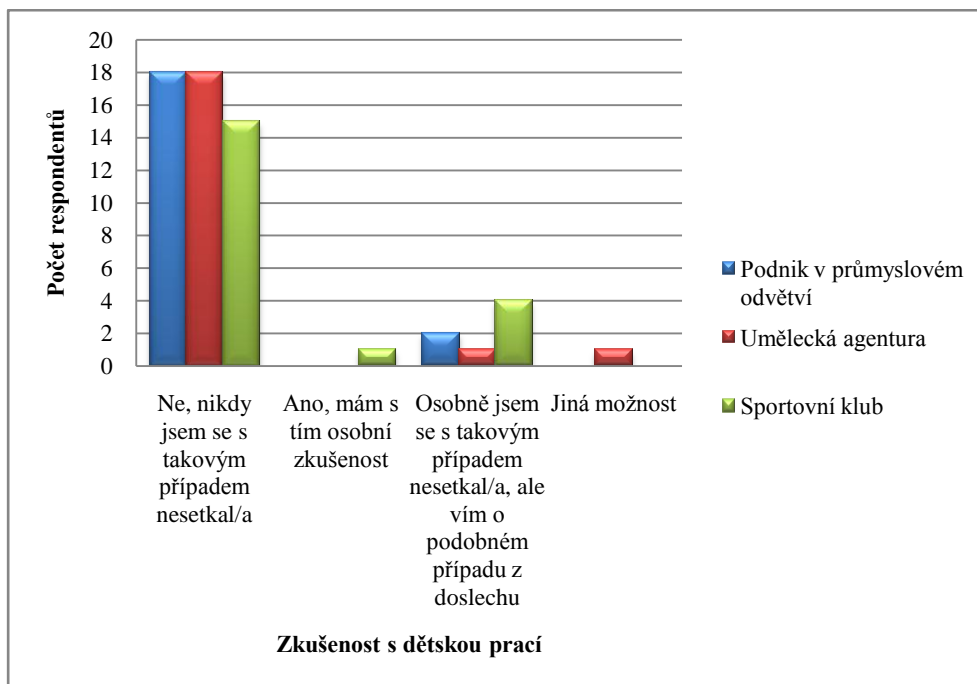
Podnik v průmyslovém odvětví – UNICEF (5), sociální úřad (2), Bílý kruh bezpečí (2), Charitativní organizace Slunečnice (1), Klokánek (1), Liga lidských práv (1), Linka bezpečí (3), Pomozte dětem (1), Naše dítě (1), Český červený kříž (1), ADRA (1), nevedli (2).

Umělecká agentura – UNICEF (9), Linka důvěry (3), Klokánek (2), Pomozte dětem (2), OSN (1), EU (1), Bílý kruh bezpečí (1), nevedl (1).

Sportovní klub – UNICEF (9), Klokánek (3), Linka bezpečí (1), Slunečnice (1), nevedl (1).

Při kladné odpovědi uvedli někteří respondenti i více než jednu organizaci, nebo nevedli žádnou. V závorkách jsou uvedeny počty odpovědí.

Graf 27: Zkušenost respondentů s dětskou prací

Zdroj: vlastní výzkum

Shodně 18 respondentů z podniku v průmyslovém odvětví i z umělecké agentury uvádí, že se nikdy nesetkalo s případem dětské práce, ze sportovního klubu tuto odpověď uvádí 15 respondentů. Osobní zkušenost s takovýmto případem má 1 zaměstnanec sportovního klubu, z doslechu ví o podobném případě 2 zaměstnanci podniku v průmyslovém odvětví, 1 zaměstnanec umělecké agentury a 4 zaměstnanci sportovního klubu. 1 zaměstnanec umělecké agentury uvedl, že o této problematice slyšel v Číně, ale ne v ČR.

V poslední otázce byl dán respondentům prostor k uvedení dalších možných poznatků, svůj názor zde uvedlo sedm respondentů v následujících tvrzeních:

1. „Děti by měly mít možnost si přivydělat peníze, aby poznaly jejich hodnotu.“
2. „Jsem přesvědčen, že jsme civilizovaná země. Dětská práce se týká hlavně problémových skupin a romských spoluobčanů, ke kterým neumí vláda zaujmout postoj.“

3. „Děti v rámci hokejových klubů a Svazu ledního hokeje jsou brány jako zboží, obchoduje se s nimi při přestupech. Každá věková kategorie má „svou cenu“ a hráči jsou tímto vázáni ke klubu.“
4. „Dětská práce v rámci výchovy – přiměřeně k věku dítěte.“
5. „Děti mohou pracovat jen v rámci výchovy, aby si vážily peněz a práce dobře vykonané.“
6. „Myslím si, že zákony jsou nedostatečně dodržovány a postihy za jejich porušení nejsou adekvátní.“
7. „Myslím, že v ČR je situace dobrá. Pokud k něčemu dochází (dětská práce), jsou to ojedinělé případy, které jsou zjistitelné pouze všímavostí občanů než policií. Dětská pornografie a dealerství je samozřejmě věcí policie. Dealerství je v ČR celkem běžnou a tolerovanou záležitostí.“

4.3 Výsledky rozhovorů

V následujících výsledcích jsou uvedeny tři rozhovory rozdělené podle jednotlivých otázek se zástupcem podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu. V každé organizaci jsem vedla rozhovor s jedním jejím zástupcem, který má svou pozicí blízký vztah ke spolupráci s dětmi a byl ochoten mi rozhovor poskytnout. Položenými otázkami jsem zjišťovala informace o spolupráci dětí s těmito organizacemi a názor zástupců na problematiku dětské práce v České republice.

Některé odpovědi je mnohdy potřebné chápat v návazných souvislostech na odpovědi předcházející.

4.3.1 Základní otázky

1. V jakém typu organizace pracujete (podnik v průmyslovém odvětví, umělecká agentura, sportovní klub) a na jaké pozici?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Pracuji v textilní fabrice, šijeme zde velkoobjemové vaky a já jsem předseda místní základní organizace odborového svazu.“

Umělecká agentura: „Tak já pracuji v současné době v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích a momentálně pracuji na pozici člena souboru činohry, čili pracuji v umělecké organizaci, která není agenturou v pravém slova smyslu, ale která je divadlem a jejím zřizovatelem je statutární město České Budějovice.“

Sportovní klub: „Já jsem šéftrenér mládeže, tzn. člověk, který má na starosti mládež od patnácti let dolů, od malinkých dětí v přípravce, až po mladší dorostence. To je sportovní středisko mládeže a poté je sportovní centrum mládeže a tam jsou starší dorostenci a junioři (od 17 až do 21 let). Takhle to je rozdělené.“

2. Spolupracujete ve Vaší organizaci s osobami mladšími osmnácti let?

Pokud ano, jakým způsobem?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Spolupracujeme maximálně s brigádníky o prázdninách, během školního roku vůbec ne. Spolupráce s brigádníky je v naší firmě smluvně ošetřená, dostávají Dohodu o provedení práce.“

Umělecká agentura: „Spolupracuji s nimi nepravidelně, potkávám se s nimi při práci v okamžiku, kdy je třeba obsadit některou z rolí v představení dítětem, tzn. člověkem v dětském věku, protože ta hra vyžaduje, aby byla obsazena dětská role. Samozřejmě v našem divadle nejsou tito lidé zaměstnání, to ani nejde, ale jsou najímání na externí smlouvy. V několika inscenacích s dětmi na jevišti spolupracuji a v minulosti jsem spolupracoval.“

Sportovní klub: „Díky tomu, že to je „trenéřina“, tak to samozřejmě lidi mladší osmnácti let dělat nemůžou. Většinou jsou to všichni dospělí lidé, ale máme tady také udělanou jednu věc. Díky tomu, že tu máme placené profesionální juniory, a ti kluci během svého dne, kdy trénují, mají volno nebo jsou na ubytovně, zaměstnáváme je tím, že nám chodí pomáhat trénovat malé děti. Takže za to mají nějakou korunu, mají to ve

smlouvě. Během dne mají trénink, pak se jdou na chvíli vyspat, ve dvanáct jdou se čtvrtou a pátou třídou na led a odpoledne mají zase svůj trénink.“

3. Jsou/je ve Vaší organizaci zaměstnány/a osoby/a mladší osmnácti let?

Pokud ano, na jakých pozicích?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Ne, zaměstnání jsou u nás pouze dospělí lidé nad osmnáct let.“

Umělecká agentura: „Nevím o tom, ale na stálý pracovní poměr rozhodně ne. Divadlo uzavírá s dětmi pouze externí smlouvy na různé inscenace, protože tady je těch inscenací celá řada. My jsme čtyřsouborové divadlo, čili tady je kromě činohry ještě operní soubor, baletní soubor a loutkohra.“

Sportovní klub: „Je to právě tímto způsobem, mají smlouvu a díky tomu chodí trénovat. Vedeme tu školičku bruslení a k tomu je potřeba mnoho lidí, kteří pomáhají. Nejlepší variantou je to, že my spolupracujeme se základní školou, což je hokejová škola, kam chodí hokejisti a tady u nás hrají hokej. Takže to jde jakoby ruku v ruce. A někdy během dne jednou týdně probíhají kurzy bruslení pro malinké děti, které sem jezdí ze školiček. Kluci, kteří mají dobrý prospěch ve škole a nemají důležité předměty v ten den, tak chodí pomáhat. Trenér si vybere čtyři nebo pět mladých kluků, bavíme se o tom, že jim je méně než osmnáct let, a vlastně nám chodí pomáhat na led. Učí děti, zavazují jim brusle, berou je za ruku, bruslí s nimi, ukazují jim základní prvky. A my se pak bavíme o tom, že když ti kluci fungují, tak třeba dostanou od klubu hokejku, helmu nebo lístky na hokej.“

4. Jaký je počet těchto zaměstnaných osob?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Pokud jde o brigádníky, tak je to většinou skupinka pěti až šesti nedospělých, když to takhle řeknu, aby je zvládl jeden člověk, který nad nimi drží dohled. Ale třeba loňský rok byl v krizi a brigádníci se nebrali, protože na jejich ohodnocení nebyly peníze. Jindy je většinou přijímáme na týden nebo čtrnáct dní, a takto zkrácená doba je z toho důvodu, že se většinou hlásí děti zaměstnanců, tak aby se prostřídaly.“

Umělecká agentura: „Průměrně jsou uzavírány smlouvy s pětadvaceti dětmi za rok, přičemž to jsou děti většinou od pěti do osmnácti let.“

Sportovní klub: „My to točíme, tzn., chodí tam každý týden jiní kluci. Vyjde to na ně třeba jednou za měsíc, tzn., točí se tam dvacet pětadvacet kluků za měsíc.“

5. Jakým konkrétním způsobem jsou osoby mladší osmnácti let za svůj výkon ohodnocovány?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Brigádníci berou hodinou mzdu, která je stanovená, dohodnutá. Z počátku brali kolem 25 korun, teď je to kolem 50 korun na hodinu. Myslím si, že pro toho, kdo má sedět doma, nebo si jít přivydělat, je to milé. Pracují na šest a půl hodiny, nedělají celých sedm a půl hodiny, což se taky podle zákona nesmí, a prakticky se jedná o nějaké natírání, čištění, foukání, žádná fyzicky náročná práce se jim nedává.“

Umělecká agentura: „Mají standardní honoráře, které v podstatě odrážejí velikost jejich úlohy. Honorář dětí za jedno představení se pohybuje v rozmezí od 150 do 550 Kč, ale o konkrétních částkách nemám představu, protože to jsou věci, které jsou samozřejmě nějakým způsobem privátní a diskrétní.“

Sportovní klub: „Ty mladší osmnácti let materiálně, dostanou hokejku, tkaničky do bruslí, „izolačku“, co potřebují, nebo dostanou nějaké tričko s tygrem.“

6. Myslíte si, že je v České republice problém s dětskou prací?

Pokud ano, z jakého důvodu?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Tohle snad ne, nemám tolik informací, ale předpokládám, že nejsme v Číně, že tady tyhle věci nejsou. Jediné co o této problematice vím, tak že je problém v Číně, jinak jsem se s tím snad nikde nesetkal, a ani nevím, že bych to sledoval někde v Evropě. V Číně je to normální, ale nemyslím si, že tady u nás je to někde zavedené, ale můžu být překvapený. Maximálně mě teď tak napadlo, že dětská práce by mohla být v cirkuse, tam dělají děti od tří let a fyzicky a psychicky je to náročné taky.“

Umělecká agentura: „Nevím, ale zvlášť v poslední době si nedělám iluze o dokonalé legislativě tohoto státu po nedávných zkušenostech, ale domnívám se, že nejsme žádná „banánová republika“, kde by hrozilo to, že bude dětská práce nějakým způsobem zneužívána nebo že by se prostě překračovaly zákony. Pokud vím, tak jsou to velmi citlivé věci, které my v divadle máme smluvně ošetřené. Víím třeba, že je problém s tím, že děti účinkují i v představeních, která hrajeme v letní sezóně na otáčivém hledišti v Českém Krumlově. Tam se třeba některá představení začínají až v půl desáté večer, končí třeba před půlnocí, to znamená, že i děti jsou nuceny pracovat tak, že jejich práce začíná v půl desáté večer, tím pádem se domů do postele dostanou třeba také v jednu ráno. Což už jsou věci, které mám pocit, mají nějaký problém z pohledu zákona. Čili víím, že rodiče musí vyloženě dávat písemný souhlas s tím, že souhlasí s tím, aby děti byly zaměstnány i v tuto pozdní večerní hodinu, což je samozřejmě nestandardní. Myslím si, že se to nějak smluvně ošetřuje a samozřejmě se dbá na to, aby tam měly dozor, aby o ně bylo postaráno. Vzhledem k tomu, že tam děti pracují ve tmě, v přírodě, tak tam jsou lidé, kteří je mají na starosti a hlídají je, aby se jim nic nestalo, a aby byly pod dozorem.“

Sportovní klub: „Dneska je taková doba, že se všechno posunulo hodně dopředu, což tady my vidíme. Dneska ti kluci ve třinácti ve čtrnácti letech už mají slečny, chodí tady s nimi za ruku a tolik peněz nemají, takže se snaží vydělat jakoukoliv korunu, aby třeba mohli někam jít. Nevím, jestli možností je mnoho, ale zase je pravda, že vidím tady ty naše kluky, kteří se pořád ptají na nějakou práci, jestli mohou jít na led s malými dětmi, jestli není něco potřeba apod. Čekají za to nějaké finanční ohodnocení, ale toho my zatím nejsme schopni. Je to potom spíše až od těch osmnácti let.“

7. Jaký je Váš názor na zaměstnávání dětí s ohledem na jejich fyzickou, psychickou, sociální a morální nevypěstlost?

Podnik v průmyslovém odvětví: „Odsuzuju to, nelíbí se mi to. Pochopím, že si patnáctiletý kluk chce přivydělat na brigádě a chodí do marketů vybalovat zboží. Měli by dělat to, co fyzicky a psychicky zvládnou. Nemůžete dát patnáctiletého kluka opravovat počítače nebo takovýchle věci. S ohledem na to, co můžou a nemůžou umět.“

Umělecká agentura: „Já se domnívám, že je to citlivá otázka. Samozřejmě pakliže jsou děti obsazovány do určitých konkrétních rolí, tak je určité důležité, aby ten režisér nebo pedagog, který je v té práci vede, v tomto případě je to hlavně divadelní režisér, a samozřejmě kolegové, se kterými se potkávají na jevišti, tak aby k nim nepřistupoval jako ke každému jinému dospělému člověku, který už má nějakou zkušenost. Je nutné, aby se k němu samozřejmě chovali s určitou citlivostí, a aby některé věci, které jsou pro to dítě ještě těžko pochopitelné, nebo které mohou být i velmi choulostivé a citlivé, dítěti nějakou výhodnou formou vysvětlili. Samozřejmě i při zkušebním období, kdy inscenace vzniká, kdy se zkouší, tak je nutné s tím dítětem pracovat jinou metodou než s dospělým. Pak záleží samozřejmě na citu režiséra.“

Sportovní klub: „Když se budeme bavit jenom o hokeji, tak já jsem na tom vyrostl. Odmala jsem se pohyboval na zimním stadionu od rána do večera. Myslím si, že když se opravdu bavíme jenom o hokeji, tak to určitě není na škodu. Ti kluci vidí, jak se pracuje s těmi malinkými dětmi, co jim uteklo, když už jsou starší. Jsou tady zatažení do prostředí klubu, protože my to bereme tak, že chceme tady vychovávat hokejisty. Pravdou ale je, že z týmu, kde je dvacet kluků, vyrostou třeba jen tři hokejisti a my jsme rádi, když z ostatních kluků vyrostou např. rozhodčí pro klub nebo trenéři. Tím, že klub zaměstnává ty děti a materiálně je ohodnocuje, tak si je vlastně přitahuje na svoji stranu. Kluci poté zjišťují, že není jenom hokej, a že když se jim nevydaří cesta být hokejistou, tak se můžou seberealizovat třeba v některých jiných funkcích. Myslím si, že tady v Liberci v tomto celém komplexu je půda neoraná a je tu mnoho možností. Takže určitě po téhle stránce je to dobré a ať si to také zkusí do života.“

4.3.2 Doplnující otázky

V návaznosti na zjištěné informace jsem položila ještě doplňující otázky, které se mi zdály vhodné pro dokreslení celkového pohledu na spolupráci dítěte a organizace.

1. Jaké máte zkušenosti s rodiči ve smyslu spolupráce s Vaší organizací? Povolují jim činnost, je někdy v rozporu názor dítěte a rodiče (např. v souvislosti se školou)?

Umělecká agentura: „Dám příklad, je to tedy strašné, ale my jsme potřebovali dítě pro hru, která byla velice krutá. Odehrávala se v jakési balkánské zemi, kde zuřila občanská válka a vlastně jedinou rolí toho dítěte, je to hrozné, bylo to, že bylo popraveno u zdi. Takže si představte, že k tomu zase museli dát souhlas jeho rodiče. Jediným „uměleckým výstupem“, který dítě absolvovalo, bylo, že jsme ho dovedli, já jsem v tom shodou okolností figuroval, ke zdi a tam jsme ho zastřelili. Já osobně musím říct, že nevím, jestli jako rodič dítěte, kterému je dejme tomu deset nebo jedenáct let, bych souhlasil s tím, aby zrovna moje dítě účinkovalo v takovéhle věci. I když ty děti z toho nemají rozum a měly z toho legraci. Přesto to dítě bylo zkrvavené, bylo nalíčené tak, aby vypadalo, že je zmlácené, a pak sebou muselo praštit o zem a zůstalo tam nehybně ležet, a pak ho odtáhli. Já jako rodič bych si určitě pokládal otázku, co to mému dítěti přinese kladného. A musím vám říct svůj subjektivní názor, že bych to nedovolil. Určitě, např. na hru Očištění, kde samozřejmě se nedějí žádné takovéhle scény, jako je znásilňování, o tom se tam pouze mluví, navíc to dítě je tam znásilněné ve spánku, takže o tom prakticky neví. Účinkuje ale v roli, kde má text, má dialogy a musí se v té situaci trochu orientovat, aby vědělo, o čem ta hra je. Na roli byly vyhlášeny normálně konkurzy, kdy chodily děti. Vybrali se dva kluci, kteří v té roli hrají, a já samozřejmě vím, že režisér, který ten konkurz vedl, musel s jejich rodiči vést debatu o tom, do čeho jejich dítě jde. I to že bude vystupovat v roli dítěte pohlavně zneužitého, což je samozřejmě zase ožehavé téma pro jedenácti dvanáctiletého kluka.“

Sportovní klub: „Většinou to teď není tak, že by dítě chtělo hrát, ale rodiče mu to kvůli škole nepovolili, právě že je to naopak. Z toho já jsem jako šéftrenér mládeže hodně zklamaný. Dneska ti rodiče vidí, že kluk má brusle, hokejku a dres s tygrem na sobě a už nepřemýšlí dál. Vidí jenom hokej a neuvědomují si, že každý kluk ho hrát nebude a ti kluci zanedbávají školu. V dnešní době je v tom rodiče podporují. Jsou schopni jim napsat omluvenku a kluci jsou doma a odpočívají. Je to z 90 % tak, že rodiče vidí hokej, a pak teprve školu. Ale pak jsou rodiče, maminky většinou, které

s tímhle bojují třeba doma tím, že tlačí školu na první místo, ale pořád převažují ti, kdo vidí hokej a už nic okolo.“

2. *Jakým způsobem je s dítětem uzavírána smlouva a jaké okolnosti v případě uzavírání smlouvy hrají roli?*

Umělecká agentura: „Pokud jde o smluvní ošetření celé věci, smlouvu podepisuje jejich zákonný zástupce, což je jejich rodič. Dalším problémem je to, že my máme pracovní dobu v divadle takovou, že zkusíme dopoledne, kdy děti chodí do školy. Takže se většinou snažíme upravovat zkoušky tak, aby dítě co nejméně zameškalo školu, tzn., že chodí na večerní zkoušky nebo na sobotní zkoušky. Samozřejmě když ta hra jde do finišu, do generálek, tzn. ten poslední týden, kdy je každé dopoledne zkouška, tak samozřejmě rodiče musí souhlasit s tím, že dítě bude ten poslední týden ze školy omluveno, protože musí absolvovat zkoušky tady u nás. V případě absence dítěte ve škole musí rodiče dodat souhlas ředitele školy s touto absencí, která je právě z důvodu zkoušek v divadle v dopoledních hodinách.“

Sportovní klub: „Smlouvy jsou podepsané rodiči. Na každé smlouvě je podepsaný rodič, je tam podepsaný hráč a za klub je tam podepsaný také generální manažer. Ty smlouvy jsou uzavírané hlavně z toho důvodu, že ti kluci hrají celý život hokej, takže ti nejlepší musí být trochu zabezpečení, aby měli nějaké peníze, protože když hrají takovýhle profesionální hokej, tak je to na úkor školy. Spousta kluků školu ani nedodělá, střední školu nebo učiliště. Někdo si třeba vybere střední školu a během sezóny zjistí, že díky tomu, jak se pořád hraje a trénuje, na to ani nemá a musí si školu zrušit a jít na nějaké učiliště, aby ho mohl dodělat. Klub více méně dává tyhle smlouvy za to, protože víme, jak to je. Ti kluci potřebují nějaké peníze, tak proto dostávají smlouvy.“

3. *Dostávají chlapci působící v hokejových týmech nějaké ohodnocení např. za zápasy?*

Sportovní klub: „Tohle je extraliga, což je nejvyšší možná soutěž, která se v Liberci hraje. A víceméně máme i nejkvalitnější soutěže v republice, které hrají jen

týmy, co mají extraligová mužstva. A ti kluci to samozřejmě hrají, mají to jako koníčka, s tím, že nároky se rok od roku zvyšují. Chlapci přijdou do náboru, my je tady necháme hrát hokej, staráme se o ně, trénujeme je. V osmé třídě už se to formuje do takové fáze profesionálního hokeje, že se už snažíme mít v mužstvu nejlepší hráče. Dále už nastává extraliga mladého dorostu, extraliga staršího dorostu, extraliga juniorů, potom máme farmu v Benátkách, to už je mužský hokej, a pak je extraliga liberecká. Víceméně do té osmé nebo deváté třídy za to ti kluci nic neberou. Všechno jim platí rodiče. Klub se o ně stará tím, že mají kvalitní vedení, kvalitní podmínky na trénování, platí jim autobus, platí jim veškeré turnaje, ledy apod. A od dorostu ti nejlepší hráči, což když už se do toho dorostu dostanou, tak jsou nejlepší, dostávají smlouvu od klubu s tím, že tam mají např. tisíc korun měsíčně odměnu na cestování, na jídlo. V juniorském věku už mají normálně ti nejlepší profesionální smlouvu. Ta smlouva se pohybuje individuálně podle toho, jak je ten který hráč dobrý, někdo může brát třeba tři tisíce, někdo bere pět tisíc a někdo třeba deset tisíc, podle toho, jak je dobrý. A ti hráči, kteří nejsou tak dobří, tak většinou v klubu hrají, pak končí a odchází hrát hokej do jiného klubu.“

4. Kolik času zabírají dětem tréninky, zápasy apod.?

Sportovní klub: „Ty malinké děti trénují třeba jen třikrát týdně hodinu a půl, do toho mají jednu tělocvičnu, pátá a šestá třída už trénuje čtyřikrát týdně a má tělocvičnu, sedmá a osmá třída trénuje většinou taky čtyřikrát týdně a má jeden suchý trénink. V sobotu hrají zápasy a neděli mají volnou. A osmé a deváté třídy, kluci od dorostu, tady tráví více méně 80 % svého času, jsou tady pořád. Buď jsou na ledě, nebo jsou v posilovně, nebo trénují s jinou kategorií, nebo jsou na zápase. Extraliga se hraje celorepubliková, tzn., že ve čtvrtek jedou hrát do Brna, vrátí se v noci, v pátek mají trénink, v sobotu hrají v Litvínově. Jezdí po celé republice, takže jim to zabere hodně času.“

5 DISKUZE

Ve své bakalářské práci jsem se snažila nahlédnout na problematiku dětské práce v České republice, která je podle mého názoru aktuálním tématem. Naše republika patří ke společnostem světa, které jsou zaměřeny pedocentricky a snaží se hájit práva dětí (8), proto by neměla být ani otázka týkající se dětské práce opomíjena. Mezinárodní organizace práce považuje zrušení dětské práce za jeden z nejnaléhavějších problémů naší doby a poukazuje na fakt, že dětská práce přetrvává i v případech, kdy byla prohlášena za protiprávní. Stává se navíc obklopenou zdí mlčenlivosti a lhostejnosti (11).

Prvním cílem jsem si stanovila zjistit právní úpravu týkající se dětské práce v České republice. Tato část je rozpracována v teoretické části bakalářské práce. Nejdříve jsem se zaměřila na shrnutí platných právních norem v České republice a poté na zmapování mezinárodních standardů na ochranu dětí před zneužíváním dětské práce. Vzhledem k tomu, že Úmluva o právech dítěte je dokumentem mezinárodního práva a je závazná pro státy, které ji ratifikovaly (24), tedy i pro Českou republiku, je součástí platného právního řádu České republiky. Pokud tedy jakákoliv mezinárodní smlouva stanoví jinak než zákon, má se použít mezinárodní smlouva (44). Haškovcová ve své publikaci uvádí, že odborníci poukazují na jistý rozpor v právním řádu, kdy podle Úmluvy o právech dítěte je zajištěna ochrana dítěte až do osmnácti let, ale dle jiných zákonů už osoby ve věku od 15 do 18 let dětmi nejsou (10). Obcházen je rovněž podle mého názoru stanovený zákaz dětské práce v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Přesto, že tento zákon pojmu práce nevyužívá, ale pojmenovává činnost dítěte a upravuje podmínky pro její možný výkon, z praktického pohledu tato činnost omezuje vzdělávání dětí a rovněž může být v rozporu se správným a nenarušeným psychickým i morálním vývojem dítěte, což je v rozporu se zákazem dětské práce podle Úmluvy o právech dítěte.

Druhý cíl stanovil získat informace o povědomí týkající se dětské práce v České republice u pracovníků zaměstnaných u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu. Zaměřila jsem se na tyto zaměstnance z toho důvodu, že

při výkonu svého povolání s dětmi spolupracují. Přijde mi tedy podstatné, aby měli určité informace o dětské práci, potažmo o ochraně dětských práv.

Hypotéza 1: Pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu nejsou dostatečně informováni o dětské práci v České republice.

Od oslovených pracovníků jsem se snažila položenými otázkami v dotazníku zjistit co největší množství informací, které se týkají dětské práce obecně, ochrany dětských práv a také jejich názorů a osobních zkušeností s touto problematikou. Z uvedených výsledků je patrné, že respondenti nemají dostatečné informace o dětské práci obecně, na což upozorňují grafy 5, 6, 9 a 10. Dle údajů Dětského fondu OSN se na počtu dětí, které jsou na světě nuceny pracovat, podílí z největší části Asie, a to z 61 %, poté Afrika s 32 % a Latinská Amerika ze 7 % (4). Respondenti však uvedli na první místo Afriku, na druhé místo Asii a na třetí místo Ameriku (Graf 5). Podle mého názoru za tento fakt mohou mediálně propagované fotografie malých zanedbaných dětí tmavé barvy pleti, které si mnozí lidé spojují s Afrikou. Tyto obrázky působí hodně emocionálně, lidé si je tak lépe pamatují.

Dále si 67 % respondentů myslí, že v České republice děti k práci zneužívány nejsou (Graf 6). Vzhledem k tomu, že otázka nebyla specificky zaměřená na konkrétní formu práce, ve které by děti mohly být zneužívány, mohu poukázat na publikaci p. Milfajta, který upozorňuje na fenomén obchodování s lidmi, rozšiřující se po celé Evropě. Podle tohoto autora jsou do obchodů zapojovány nezletilé dívky z příhraničních oblastí severních a západních Čech a severní a jižní Moravy za účelem prostituce. Rovněž zmiňuje prodej dětí za účelem dětské prostituce nebo produkce pornografických materiálů, nebo pracovní vykořisťování dětí do zahraničí na těžké práce, prodej dětí do armády apod. (19). Na faktu, že v České republice existuje komerční sexuální zneužívání dětí, se shodují např. i autoři Hanušová (9), Vaníčková (36) nebo Weiss (41). Autor Kukla si zase klade otázku, zda by se za dětskou práci daly považovat herecké role, koncertování nebo modeling (16).

Další otázkou jsem chtěla zjistit, zda respondenti vědí, co spadá pod pojem nejhorší formy dětské práce. Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 182 o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce právě definuje alternativy nejhorší formy dětské práce (27). Správné bylo určení všech zmíněných variant, které určilo pouze 43 % respondentů, ostatní určili výběr možností (Graf 9). Nejvíce respondentů zvolilo dětskou pornografii (49) a dětskou prostituci (48) – Graf 10.

Na znalost legislativních norem a organizací jsem se zaměstnanců dotazovala v otázkách č. 9, 12 a 13. Otázkou č. 9 jsem chtěla zjistit, kolik respondentů ví o existenci povolení umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti, upravené v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Nadpoloviční většina (58 % respondentů) však odpověděla, že zákonné povolení dětské práce neexistuje nebo že o něm neví (graf 8). Otázka 12 sloužila ke zmonitorování znalostí v oblasti dokumentů na ochranu dětských práv. Graf 12 jasně uvádí, že 62 % respondentů žádný dokument nezná. Se znalostmi organizací na ochranu dětských práv je to jiné, tam uvedlo neznalost 35 % respondentů (Graf 13). Vyšší znalost organizací namísto dokumentů na ochranu práv dětí podle mého názoru podporuje velká medializace těchto organizací ve spojení s benefičními koncerty či veřejnými sbírkami, jejichž výtěžek je věnován na konto potřebným dětem, popř. s kauzami týraných dětí, které jsou rovněž mediálně probírány.

S ohledem na povolenou činnost dětí v umělecké a kulturní činnosti, jsem se respondentů dotazovala na názor, jak může prostředí dospělých, ve kterém se děti pohybují, ovlivňovat jejich vývoj, zda je pro ně dobré či nikoliv. 25 respondentů si myslí, že tímto způsobem děti přichází o bezstarostné dětství, ale názory na to, zda mají dobrou zkušenost pro budoucí život nebo bude jejich další život ovlivněn převážně negativně, jsou vyrovnané (shodným počtem 23 odpovědí – Graf 11). Pouze 8 respondentů uvedlo možnost, že prostředí, ve kterém se děti pohybují, ohrožuje jejich morální vývoj. Je však všeobecně známo (z televize, tisku), že prostředí showbusinessu pro vývoj dětí vhodné není.

Dalo by se říci, že respondenti nejsou dostatečně informováni o dětské práci i vzhledem k tomu, že se s touto problematikou osobně nesetkali, jak uvádí 85 % dotazovaných (Graf 14).

Hypotéza 2: Pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví jsou méně informováni o dětské práci v České republice než pracovníci zaměstnaní u umělecké agentury.

Domnívala jsem se, že když děti mohou v rámci umělecké agentury vykonávat uměleckou a kulturní činnost, budou její zaměstnanci lépe informováni o dětské práci než zaměstnanci podniku v průmyslovém odvětví, kteří se s dětmi setkávají pouze v rámci letních výpomocí. Vzhledem k této hypotéze uvádím v druhé části výsledků jednotlivé výsledky organizací, aby mezi nimi bylo možné porovnání.

Ve znalosti největšího výskytu dětské práce lepší pořadí kontinentů s výskytem dětské práce určili zaměstnanci umělecké agentury (1. Asie, 2. Afrika, 3. Amerika) než zaměstnanci podniku v průmyslovém odvětví (1. Afrika, 2. Asie, 3. Amerika) – Graf 19. V porovnání výsledků názorů, zda jsou děti v České republice zneužívány k práci, lépe vychází zaměstnanci podniku v průmyslovém odvětví, kteří určili s rozdílem jedné odpovědi oproti zaměstnancům umělecké agentury, že děti v České republice zneužívány k práci jsou (Graf 20). Ve výběru možností nejhorších forem dětské práce lépe dopadly výsledky zaměstnanců umělecké agentury než zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví, jelikož více zaměstnanců z této organizace uvedlo všechny alternativy (Graf 23).

Větší důležitost bych přikládala právě znalosti legislativních norem, jejichž dopad může být pro praxi směrodatnější než předchozí výsledky. To, že existuje zákonné povolení dětské práce v nějaké oblasti lidské činnosti, si myslí více respondentů z podniku v průmyslovém odvětví než z umělecké agentury (Graf 22). Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda jsou respondenti informováni o zákonném povolení umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti podle zákona o zaměstnanosti. Pokud se zaměřím na kvalitu odpovědí respondentů, zaměstnanci

umělecké agentury poukázali na zákonné povolení dětské práce právě ve filmu, divadle, televizi, reklamě. Znalost dokumentů na ochranu práv dítěte prokázalo více pracovníků z podniku v průmyslovém odvětví než z umělecké agentury (Graf 25), více respondentů z podniku v průmyslovém odvětví uvedlo i znalost organizací na ochranu dětských práv (Graf 26).

Respondentům byla ještě dána možnost, aby se k problematice dětské práce vyjádřili svým dalším postřehem nebo názorem. Výroky jednotlivých zaměstnanců jsou zajímavé. Poukazují na nedostatečné dodržování zákonů a na neadekvátní postihy, na problematiku romské národnosti a problémových rodin. Dva respondenti se shodují v názoru, že děti by měli být zaměstnávány v rámci výchovy, což je vysloveně upraveno v zákoně o rodině, který stanoví, že „*dítě, které žije ve společné domácnosti s rodiči, je povinno podle svých schopností jim pomáhat*“ (47). Toto výchovné opatření se ale nedá považovat za dětskou práci ve smyslu, ve kterém je bráno v této práci. Rovněž mě ještě zaujal jeden názor, a to konkrétně zaměstnance sportovního klubu, který říká: „*Děti v rámci hokejových klubů a Svazu ledního hokeje jsou brány jako zboží, obchoduje se s nimi při přestupech. Každá věková kategorie má „svou cenu“ a hráči jsou tímto vázáni ke klubu.*“ Mnoho dětí, které začínají sportovat pro radost, je později v rámci prestižnějších klubů nuceno ke stále lepším výkonům a původní koníček se tak stává povinností. Napomáhá tomu i skutečnost, že si takto prostřednictvím svých dětí někteří rodiče plní neuskutečněné sny z dětství nebo mládí.

Hypotézou jsem si stanovila porovnání mezi dvěma organizacemi, které je ale velice komplikované. V některých otázkách převažuje větší informovanost u zaměstnanců podniku v průmyslovém odvětví, v jiných zase u zaměstnanců umělecké agentury. Nedá se tedy jasně určit, že jedni z pracovníků jsou lépe informováni než ti druzí. Přiklonila bych se spíše k tvrzení, že informovanost u všech zaměstnanců je na podobné úrovni, totiž že je nedostačující.

Ve třetí části kapitoly výsledků uvádím výsledky rozhovorů, které jsem uskutečnila se zástupci jednotlivých organizací. Přesto, že výsledky neposkytují statisticky významné informace, dá se z logiky věci usuzovat, že v případě provedení

rozsáhlejšího výzkumu, by se podařilo zjistit nemalé množství podobných případů. Tyto rozhovory totiž poukazují na hladině informativní na více než pozoruhodné skutečnosti.

Skutečnost, která mi přišla zajímavá, se týká rodičů dětí, které spolupracují s uměleckou agenturou a sportovním klubem. Rodiče, jakožto zákonní zástupci dítěte, musí podepisovat smlouvy a dětem povolovat činnost jak v umělecké agentuře, tak ve sportovním klubu. K této problematice uvádí zástupce umělecké agentury příklad hry, kdy jediným uměleckým výstupem dítěte bylo nechat se jako zkrvavené zastřelit. K tomuto byl potřeba souhlas rodičů a ti jej poskytli. I v tomto případě je možné se domnívat, že rodiče už vidí ve svém dítěti začínající divadelní hvězdu. Zástupce sportovního klubu zase uvádí, že rodiče vidí z 90 % hokej a pak teprve školu, vidí svého chlapce v hokejovém dresu Bílých Tygrů a už dál nepřemýšlí nad jeho další budoucností. Tímto jsem se dostala k dalšímu rozporu, a tím je zanedbávání školy. Jak zástupce umělecké agentury, tak sportovního klubu přiznávají, že děti jsou ze školy omlouvány v zájmu divadelního nebo hokejového výkonu. Zákon o zaměstnanosti povoluje uměleckou, kulturní nebo sportovní činnost ale jen za předpokladu, že nebrání vzdělávání dětí **(49)**.

6 ZÁVĚR

Dětská práce spadá pod oblast, kterou je nutno bezodkladně řešit, jelikož je celospolečensky nepřijatelným stavem. Než je ale možné cokoliv řešit, musí se o tom vědět. Proto jsem se zaměřila na dětskou práci v České republice, která sice nezobrazuje děti na rozsáhlých plantážích, ale ve svých důsledcích může být stejně závažná.

Na počátku práce jsem formulovala dva cíle. Prvním cílem bylo zjistit právní úpravu týkající se dětské práce v České republice a druhým cílem bylo získat informace o povědomí týkající se dětské práce v České republice u pracovníků zaměstnaných u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu. Domnívám se, že oba cíle práce byly naplněny.

První hypotéza byla vyhodnocením výsledků potvrzena. Z nich vyplynulo, že pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví, umělecké agentury a sportovního klubu nejsou dostatečně informováni o dětské práci v České republice. Druhou hypotézou jsem si stanovila porovnat informovanost pracovníků v průmyslovém odvětví a pracovníků umělecké agentury. Toto porovnání je s ohledem na zhodnocené výsledky velice problematické. Informovanost jednotlivých pracovníků je na podobné úrovni, z čehož se dá odvodit, že druhá hypotéza – pracovníci zaměstnaní u podniku v průmyslovém odvětví jsou méně informováni o dětské práci v České republice než pracovníci zaměstnaní u umělecké agentury – byla vyvrácena.

Zařazením rozhovorů se zástupci jednotlivých organizací jsem zjistila skutečnosti, které by bylo podnětné rozšířit v rozsáhlejší výzkumu u více organizací, které spolupracují s dětmi v rámci jejich výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti povolené zákonem o zaměstnanosti.

Vzhledem k výsledkům si myslím, že by bylo vhodné upozorňovat na výskyt dětské práce v České republice, potažmo na dokumenty, které s dětskou prací a zároveň s ochranou práv dítěte souvisí a to formou, která by byla lidem podána nenásilnou cestou, např. osvětou v tisku nebo vytvořením krátkých dokumentárních filmů, které by se mohly promítat např. v kinech před začátkem filmu nebo v televizním vysílání.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- (1) *Co je UNICEF?* [online]. Český výbor pro UNICEF, 2010 [cit. 2009-10-23]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=22&zp=1>.
- (2) *Děti a jejich práva: Závěrečná zpráva o dvouletém projektu Podpora dětských práv*. Praha: Nadace Naše dítě, 2004.
- (3) *Dětská práce* [online]. 2009 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <http://www.stopdetskepraci.cz>.
- (4) *Dětská práce* [online]. Český výbor pro UNICEF, 2010 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=80&zp=17>.
- (5) DOVALIL, J. et al. *Lexikon sportovního tréninku*. 2. upravené vydání. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1404-5.
- (6) DOVALIL, J. et al. *Výkon a trénink ve sportu*. 1. vydání. Praha: Olympia, 2002. 339 s. ISBN 80-7033-760-5.
- (7) DUNOVSKÝ, J. et al. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Praha: Grada, 2005. 252 s. ISBN 80-247-1201-6.
- (8) DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. et al. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vydání. Praha: Grada: 1995. 248 s. ISBN 80-7169-192-5.
- (9) HANUŠOVÁ, J. *Sexuální zneužívání*. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2005. 36 s.
- (10) HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. 1. vydání. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.
- (11) *Child labour* [online]. 2010 [cit. 2010-04-06]. Dostupné z: http://www.ilo.org/global/Themes/child_Labour/lang-en/ndex.htm.
- (12) CHLUMSKÁ, K. *Děti v reklamě, reklama pro děti* [online]. TREND marketing, 16. 3. 2005 [cit. 2010-02-22]. Dostupné z: <http://trendmarketing.ihned.cz/c1-15802430-deti-v-reklame-reklama-pro-deti>.
- (13) CHMELÍK, J. et al. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 208 s. ISBN 80-7178-739-6.

- (14) JAKUBKA, J. *Zákoník práce*. 5. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2009. 144 s. ISBN 978-80-7263-491-0.
- (15) *Komerční sexuální zneužívání dětí – Dokumenty* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/komercni-sexualni-zneuživani-deti-dokumenty.aspx>.
- (16) KUKLA, L. *Úvod do sociální pediatrie*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2007. 44 s. ISBN 978-80-7040-990-9.
- (17) *Lidská práva v praxi: Manuál pro sociální práci s oběťmi obchodu se ženami a dětmi*. 1. vydání. Praha: La Strada Česká republika, 2002.
- (18) *Mezinárodní únosy dětí* [online]. Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, 2009 [cit. 2009-11-03]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/unosy-deti>.
- (19) MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-320-8.
- (20) Národní divadlo. *Základní pojmy divadla: teatrologický slovník*. 1. vydání. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-194-9.
- (21) Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018. *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí* [online]. 2008, roč. 6, č. 5. [cit. 2009-10-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vestnik-vlady-pro-organy-kraju-a-organy-obci-rok-2008.aspx>. ISSN 1214-2263.
- (22) NEUMANN, G., PFÜTZNER, A., HOTTENROTT, K. *Trénink pod kontrolou: metody, kontrola a vyhodnocení vytrvalostního tréninku*. 1. vydání. Praha: Grada, 2005. 184 s. ISBN 80-247-0947-3.
- (23) *O nás* [online]. La Strada, 2009 [cit. 2009-10-24]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/>.
- (24) Odbor prevence kriminality MV ČR. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Themis, 1998. 96 s. ISBN 80-8521-56-7.
- (25) OKTÁBCOVÁ, S. *Dětství před kamerou: Příběhy slavných dětských hvězdiček*. 1. vydání. Praha: Česká televize, 2008. 195 s. ISBN 978-80-7404-008-5.

- (26) PEŠLOVÁ, E. Mezinárodní únosy dětí. In *Zdravotně sociální problematika dětství v evropském kontextu: Sborník Mezinárodní konference*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006. s. 62 – 69. ISBN 978-80-7040-946-6.
- (27) *Práva dětí* [online]. Český helsinský výbor, 2008 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <http://helcom.cz/view.php?cislocclanku=2005020128>.
- (28) *Program pro implementaci opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 4. 5. 2005 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1007>.
- (29) SEDLÁČEK, O. *Cílová skupina: Dítě – 4. díl: Proč v reklamách účinkují děti?* [online]. 30. 9. 2009 [cit. 2010-02-22]. Dostupné z: http://www.m-journal.cz/cs/reklama/uvod-do-reklamy/cilova-skupina:-dite---4.-dil:-proc-v-reklamach-ucinkuji-deti__s304x5543.html.
- (30) ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. 160 s. ISBN 80-86131-44-0.
- (31) ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Sociálně právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 36 s. ISBN 978-80-86991-27-6.
- (32) ŠVIHELOVÁ, V. Když děti vydělávají. *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 289, s. 1-2. ISSN 1213-1385.
- (33) UMANCOVÁ, B. *Užívání dětí ku práci se zakazuje* [online]. DNES, 25. 11. 2006 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <http://data.idnes.cz/mfdnes/kavarna/pdf/2006/kavarna-20061125.pdf>.
- (34) Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 138, o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání z roku 1973
- (35) *Úmluva o právech dítěte* [online]. Vláda ČR, 3. 10. 2008 [cit. 2009-10-02]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>.
- (36) VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*. Praha: Grada, 2005. 136 s. ISBN 80-247-1138-9.

- (37) VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Sexuální zneužívání dětí II. díl*. Praha: Karolinum, 1999. 92 s. ISBN 80-7184-878-6.
- (38) VEČERKOVÁ, E. *Nekalá soutěž a reklama: vybrané kapitoly*. 1. vydání. Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3607-9.
- (39) *Volnočasová aktivita dětí a mládeže* [online]. [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <http://skola.studioracek.cz/stranky/o-nas.html>.
- (40) VYMĚTAL, J. *Úzkost a strach u dětí*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-830-9.
- (41) WEIS, P. et al. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005. 264 s. ISBN 80-247-0929-5.
- (42) WEISSOVÁ, P. *Smlouva s ďáblem: otázky a odpovědi* [online]. Jeden svět na školách, program společnosti Člověk v tísni, 2006 [cit. 2010-03-06]. Dostupné z:
http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnsfilmpdfquestions_117.pdf.
- (43) WINTER, F. et al. *Právo a reklama*. Praha: Linde, 1996. ISBN 80-7201-001-8.
- (44) Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- (45) Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, ve znění pozdějších předpisů
- (46) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
- (47) Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- (48) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- (49) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Dětská práce

Dítě

Legislativa dětské práce

9 PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník

Příloha 1: Dotazník

Vážený respondente,

jmenuji se Lucie Honysová a jsem studentkou 3. ročníku Rehabilitační psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Mou snahou je získat informace o povědomí týkající se dětské práce v České republice u pracovníků zaměstnaných u podniků v průmyslovém odvětví, uměleckých agentur a sportovních klubů. Tento dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro účely mé bakalářské práce. Pokud není u příslušné otázky uvedeno jinak, zakroužkujte pouze jednu odpověď, popř. doplňte. Předem děkuji za upřímné zodpovězení otázek.

DOTAZNÍK – DĚTSKÁ PRÁCE V ČESKÉ REPUBLICCE

Definice dle Úmluvy o právech dítěte:

„Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“

„Dítě má právo na ochranu před hospodářským vykořisťováním a před vykonáváním jakékoliv práce, která může být pro něho nebezpečná nebo bránit jeho vzdělávání, nebo která by škodila zdraví dítěte nebo jeho tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu nebo sociálnímu vývoji.“

1. Jste:

- a) muž
- b) žena

2. Zařazení do věkové kategorie. Je Vám:

- a) do 30 let
- b) 31 - 50 let

c) 51 a více let

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

- a) Základní
- b) Střední bez maturity
- c) Střední s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

4. Bydlíte:

- a) Na vesnici
- b) Ve městě – počet obyvatel do 10 000
- c) Ve městě – počet obyvatel do 100 000
- d) Ve městě – počet obyvatel nad 100 000

5. Jste zaměstnán/a v:

- a) Podniku v průmyslovém odvětví
- b) Umělecké agentuře
- c) Sportovním klubu

6. S jakým kontinentem si nejčastěji spojíte pojem „Dětská práce“? (můžete zvolit i více možností)

- a) Amerika
- b) Asie
- c) Austrálie
- d) Antarktida
- e) Afrika
- f) Evropa

7. Myslíte si, že jsou děti v České republice zneužívány k práci?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Pokud ano, v jaké oblasti.....

8. Kdo dle Vašeho názoru v České republice zneužívá děti k práci? (můžete zvolit i více možností)

- a) Nikdo je k práci nezneužívá
- b) Rodiče
- c) Jiní příbuzní
- d) Organizace, do nichž dítě dochází (např. zájmové organizace)
- e) Někdo jiný (prosím uveďte).....

9. Mají podle Vás děti zákonem povoleno pracovat v nějakém odvětví lidské činnosti?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Pokud ano, v jakém.....

10. Vyberte, prosím, z výčtu možností ty alternativy, které dle Vašeho mínění spadají pod pojem „Nejhorší formy dětské práce“?

- a) Otroctví
- b) Dětská pornografie
- c) Najímání dětí do ozbrojených konfliktů
- d) Obchodování s dětmi
- e) Nucená práce
- f) Dětská prostituce
- g) Dětské dealery drog

11. Jaký je Váš názor na dětské hvězdy vycházející z hudebních pořadů, filmů, seriálů nebo jiných medializovaných pořadů nebo akcí? Určete tvrzení, které Vám je blízké, popř. doplňte. (můžete zvolit i více možností)

- a) Tyto děti mají dobrou zkušenost pro budoucí život.
- b) Budoucí život těchto dětí je raným vstupem do světa showbusinessu ovlivněn převážně negativně.
- c) Tyto děti si mohou přivydělat peníze.
- d) Tyto děti přichází o bezstarostné dětství.
- e) Prostředí, ve kterém se děti pohybují, ohrožuje jejich morální vývoj.
- f) Jiný názor (prosím uveďte).....

12. Na ochranu dětských práv existují mnohé dokumenty. Vzpomenete si na nějaký dokument?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud ano, prosím uveďte.

.....
.....

13. Ochranou dětských práv se zabývají i různé organizace. Vzpomenete si na nějakou organizaci?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud ano, prosím uveďte.

.....
.....

14. Slyšel/a jste, nebo jste se osobně setkala se zneužíváním dětí dětskou prací ve Vašem okolí?

- a) Ne, nikdy jsem se s takovým případem neseťkal/a

- b) Ano, mám s tím osobní zkušenost
- c) Osobně jsem se s takovým případem nesetkal/a, ale vím o podobném případě z doslechu
- d) Jiná možnost (prosím uveďte)
-

15. Nyní můžete doplnit svůj poznatek k problematice dětské práce.

.....

.....

Děkuji Vám za ochotu věnovanou vyplnění tohoto dotazníku. Přeji Vám pěkný zbytek dne. Lucie Honysová